

વફાઈમાં વમલ!

તવારીખી હસ્તુના તમ-તમાત સાથની
એક બારે રમુજ વાર્તા.

રમલ-કતી—

રતનશાહ એક. અચારીઆ.

ડે. "વાર્તા વિભાગ" ફેવરીટ, કાફરડ મારકેટ મુંબઈ.

વાર્તા વિભાગ પુસ્તક ૮૪ મું.

કોમલ.....એ.....આના.

તદન મફત.

શારીરિક શાસ્ત્રને સમજાવનાર, તંદુરસ્તીનાં નીયમો બતાવનાર, હિતમ સંતતી પેદા થવાનું સાધન કહેનાર અને શરીરના રાજાને મટાડી શરીર બળવાન બનાવવાનો ઉપદેશ આપનાર જીંદગીનું અમૃત નામનું વૈદ્યકીય પુસ્તક ૯૦) પાનાનું જે કાષ્ટ એક પોસ્ટ કાર્ડ લખી મંગાવે તેને મફત મોકલાય છે પુસ્તક મલવાનું ઠેકાણું:—

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ. રાજકોટ
કાઠીયાવાડ

કપાના રૂપીઆ આદ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ

મુંબઈમાં હવા મલવાનું ઠેકાણું:—

મેશર્સ કેમ્પ એન્ડ કું. લીમિટેડ તથા

કાકરદ મારકેટની અંદર અચારીઆની દુકાન ઉપર

2208 02.0

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

વડાઈમાં વમલ!

તવારીખી ઇસ્તુના તમ-તમાત સાથની એક ભારે
રમુજ વાર્તા

લખનાર—એ. એફ. મીસ્ત્રી. (ખી. ખી. સી. આઈ.)

ઝેરી ખચ્ચાંવાલો સીઝર એફ હંડીયા.

“વાર્તા વિભાગ,” ડે. કાફરડ મારકેટ અંદર; મુંબઈ, ૧.

પ્રકરણ—૧ લું.

વાંચનાર આપણી વાર્તાનો પાથો (કાખો જાધેલો) અદારમી સદીમાં ઇ. સ. ૧૭૪૨માં નવસારી આગલ આવેલાં, મહાન, આલીશાન, ગામડાં તવડીમાં નંખાયો છે! આપણી જવાર્તાનો નાયક નૌશીર તવડીનાં ટેમુલજનાં મુત્રાવડખાનાંમાં જનમ લીધા બાદ ઝેરાની ફરતની આંગલી વડે ફાડી બહોલી ફુનીયાંનો અનુભવ લેવાને અમલથીજ ઇતેજર રહતો.

એ નૌશીર પાંચ ગજ ઉંચો, તેટલોજ પહોળો, એક આંખે કાંણો, સહીયરનાં ચાહાંવાલો ખુમસુરત જવાંન હતો. એનો ટપકો બનાવનાર આત્મારામ જોશીખી અખયખ યજ્ઞ દાંતમાં અંગુઠો ચુસવા લાગો કારણ કે ધન, મકર, કુંભ, મીન, વગેરે સાતે ગ્રહો એની પાલડીએ હતા, તથા મંગલનો ગ્રહ એનાં છુટનાં સોલમાં છુપ્યો બેઠેલો. આખરે ગણત્રી કરતાં મલી આવ્યો હતો, કે જેવો ટપકો તૈમુરલંગ શીવાય ખીજ કાઢ મહાન નરનો બન્યો હોય એમ જણાયું નથી.

એની માદરે એને બાર બાર મહીના પેટમાં રાખ્યો તથા જ્યારે પેટમાં ગુરગુર થયું ત્યારે એડીયાંનો જોલાખ આપી ઉપરથી લીંબુની પેપરમીટ

૪] ગાંધારી મેલા સાથનું અમારું રાત્રીનું મિલન, અગાડીના, અંદરના મારા.

ચુસવા આપી એ મધી બલધના બદલામાં એ હંમેશાં માદરનો હોય સમુન માથે ચઢાવી બળ લાવતો.

જાન્યુઆરી મહીનામાં એની વરસતી ખુશાલીમાં એના બાવા મુલમાં છોકરાઓને હલવો વહેંચવાના હતા, પરંતુ યુરોપમાં લગાઈ દારી નીકલી હતી ને હલવા ઉપર ભાવ ચડી જવાથી લેવરી વહેંચી પોતાનો સખી ચુંદો (હીલચુરદો) બતાવ્યો હતો.

પેદર વતન છરાંન માટે એનું જીગર અતીશય જલી જતું જેથી દર સાલ જમશેદજી નૌરોઝ પર એ છરાંનના શહેને ક્રીસમસ કાર્ડ મોકલતો તથા લખતો કે.—

“ફક્ત તુજને બેસતું નવું આય સાલ,
કરે નહીં હયરનિ તુંને દહાડાની ચાલ;
દર સાલ આવે તુંને બચ્યા ખુશાલ,
આબાદ થાય દુશ્મન-ને દોરતો પાયમાલ
અંતઃકરણની છે મુજ મીરાકીન દુવા,
વારસો આપી જાય તુંને તારા કુમા.”

એના ફાલેજ ફેન્ડો એને મશ્કરીમાં નૌશીર નેપોલીયનને નામેજ બોલાવતા. એ જ્યારે પાંટીવાલા સાથે ચોપડાં હિચકારી કૉલેજમાં જતો ત્યારે ખુશસુરત ખુશીમાંયોતી બારીમાંથી ટીંગણને જોવાની રેસ ચાલતી, ને એક વખતતો એમ ટીંગણને જોવા જતાં એક ખુશી ઉઠાવતે એની સાથે ચાલતા હેલકરીની પાંટીમાં પડી અને ચુભાવ્યે અકસમાત થતાં ખચી ગયો.

અઢારમી સદીમાં એટલે કે આપણી વાર્તાના હીરોનો જન્મ થયો, તે વખતે તવડી કાંઈ ઘણું મોટું નહોતું, તથા ત્યાં ગાયકવાડ રાધોજી હોલ કરતું રાજ ચાલતું હતું. પુરુષ વર્ગ મોટે ભાગે ખેતી કરતો, તથા સાંજને છોડે નવટાંક નાખી આનંદમાં ફરતો, ઘેરાંઓ કરતી વણતાં, છોકરાંઓ તા-તા-તા-તરડી રમતાં, એમ તવડી એકંદર રીતે સુખી હતું, તે વખતમાં દ્રેન નહીં હોવાથી કોઈ બહારગામ જવાની મોટે ભાગે વાતજ નહીં કરતું તથા જ્યાં જન્મ લેતાં તેજ ગામમાં દફન થવામાં મોટું માન સમજતાં. પરંતુ આપણી વાર્તાનો નાયક મોચીમાંના માંકડની માફક કંઈ એમ બેસી રહે તેમાંનો આદમીજ નહીં હતો, કહો કે એનું ખમીર કંઈ ઔરજ જાતનું બનેલું હતું. એ બહુ એક્ષાઈટિંગ નેચરનો હતો, ને તવડી ગામમાં કંઈને કંઈ સુધારા વધારા કરવામાં મોટું માન સમજતો. એણે એક આયસ્કાઈટની

દેલી બી હમી કરી હતી ને હોડીયાનાં ચણા મમરા થઈ તે ભોક્ષને પીક-
નીક કેમ કરવી તેનું ટચુશન પણ આપતે.

મેત્રીકની ત્રીજી ચોપડી પસાર કરી આપણે નૌશીર કાલેજમાં દાખલ
થયો અને ત્યાં પણ ભારતની છુટ્ટીઓને પાંસરામાં આંગલાં ભોડી અવાર-
નવાર હસાવતો હોવાથી બહુ ફેવરીટ થઈ ગયો, કેટલીક છોકરીઓ તે
એને “હીરો-ઓફ-ધ-ડે” કહીને બોલાવતી.

માસ્તર મીનોચહેર જ્યારે એનાથી બહુજ કંટાળી ગયો ને જોયું કે
હવે આગલ શીખવા માટે એનાં ભેજાંનાં મીજગરાં ટાકટ કરવા છતાં બી
પત્તો લાગે એવું નથી, ત્યારે એને દુનીયાંની મુસાફરીએ મોકલવા એના
આપ કેકાઉસ બીન શીરોજ બીન નરીમાનને કહ્યું. તથા મુસાફરીથી કેટલાક
અંગત લાભ થાય એમ હતું તેનું તુલોતવીલ જ્યાંન કરી સમજાવ્યું.
એના આપને બી માસ્તર મંચેરસાની શીખામણુ ધ્યાનમાં ઉતરી તથા જોયું
કે હવે તો સ્કુલની શી બી માથે પડેય ત્યારે એવણે ડહાપણુ વાપરી એને
પહેલાં તો ફાનટીટેન્ટ એટલે કે મુંબઈ તરફ જઈ કંઈક નવું કરી બતાવવા
એક ખુશનુમાં સહવારે વીદાય કાધો.

નૌશીર પોતાના ગોઆનીજ બાપ કાંકો-પાન્જાને મદદનીશ તરીકે
સાથે લીધો ને અમાસની એક ચાંદરણી રાત્રે કે જ્યારે ચંદ્ર પણ ધરણુને
લીધે અડધો દંકાયત્રો હતો ત્યારે આ આપણા નાયકે તરડી બંદરેથી
પોતાની જાંદગીની નાવનું લંગર ઉચકયું. સારો દહાડો હોવાથી પોતાના
લોડને દુધપાક પુરીનું સાઈ જેવું ભોજન જમાડ્યું તથા ઉપરથી મોનું
સમારવા અડધો મણુ સુવા ખવડાવ્યા કે જેથી તે પ્રાણી પણ એને એની
મુસાફરી દરમ્યાંન વશદાર રહે. પોતાના રખસ ઉપર તો મુંબઈ પહોંચવાનો
બધો આધાર હોવાથી સુકાં ધાસની એક ગાંસડી પણ એણે સાથે લઈ
લીધી. થરમોસમાં ટ્રાફી ભરી, તથા હાથી ઉપર અંબાડી આવે છે. તેથી
ટાઈપની એક લાકડાંની નહાતી બંગલી બનાવી એવન સંડલને બદલે તેમાં
સુખ સગવડથી બેઠા. પપા મમી કરી પાછુ જોવા જતાં એવનની અંબાડીનો
પટો ઢીલો હોવાથી એવન જમીન માંપતા થઈ ગયા પરંતુ પાછા સવાર
થઈ સર્વેને એક નમન કરી એવને પોતાના રખસને એક ડચકારો કરતાં
તે ગરીબ પ્રાણીએ સ્ટાર્ટ લીધો.

૬] આવી હજારે વાર્તા વડાકાળ'માં જાપી જવ છે તેનો એક શું ? એક વાર્તા વાંચી જુઓ.

પ્રકરણ - ૨ બુ.

તવડી માટે એક તે એક સીદાજ દીવસ હતો. પુરોની આંખમાંથી આંસુ ને નાકમાંથી નીટ નીકલવી બંધ થતી નહોતી. છોકરીઓ બોખ કાઢેલા બાલ વીખતી વીલાપ કરતી એને ગામને છેડે વલાવા ચાલતી હતી. ઉ-ઉ-ઉ-ઉ કરતો કુતરા પણ રડતાં બંધ થઈ જઈ ગમખાર જીમરે એના ઘોડાની પાછળ ચાલતાં હતાં. તેનું મુલ કારણ આપણો નૌશીર તવડીથી વીદાય લેતો હતો તે હતું.

તવડીથી નીકળેલો આપણો મહાન નર ત્રણ દીવસની થાકવી નાખનારી મુસાફરી બાદ ભર્ય શહેરમાં આવી લાગ્યો, તે વખતે ભર્યમાં નવાજ જંગીસખાન રાજ ચલાવતો હતો એ નવાજ બહુ બહેલ આદમી તરીકે પ્રખ્યાત હતો. સવારના પહોરમાં પચીસ હાફબોર્ડ્સ ઈડાં એન્ડી પાણી સાથે એ ખાલી શક્તી માટે લેતો હતો ! તથા નારતા પર એક રોસ્ટ કરેલો બકરો એને માટે હંમેશા તૈયાર રાખવો પડતો ! દીવસમાં એમ છસાત વખત નારતો કરતો તથા રાત્રે અડધો મણુ ગોર પાવડીથી મોનું સમારી એ હંમેશાં સુવા જતો. એ લીવરના ડાયાબીટીસથી હેરાન થતો હોવાથી ડાક્ટરે એને મોનું ખાવાની મનાઈ કાઢેલી હોવાથી આય પ્રમાણે નારતા પરજ દીવસ ગુજરી લેતો ! !

એના રાજમાં સીંધુ નદીને કીનારે આવેલી પારસી ધર્મશાળામાં નૌશીરે ઉતારો લીધો, પરંતુ પહેલે માલે એકજ રૂમ ખાલી હોવાથી પોતાના રખશને બીજે માલે નંબર ૧૫માં બાંધવો પડ્યો, પોતાના રાજમાં એક પરદેશી ને તેખી વગી જરથોસ્તી નરને જોઈને ભર્યના લોક અખયમ થવા લાગ્યાં તથા એ વાત ઉડતી ઉડતી નવાખના નાકમાં જવાથી નવાખે વલતી સહવારે શાહી સવારી મોકલી એ મહાન નરને પોતાની સમક્ષ બોલાવ્યો, તથા પોતાના રાજમાં કેમ તસરીફ ફરમાવવી થઈ તેનું કારણ પુછ્યું.

અમેરીકન ટુરીસ્ટની માફક પોતે દુનીયાનો અનુભવ લેવા નીકળ્યો છ એમ એને મોંઢે સમજતાં જંગીસખાન ખુશ થઈ ગયો, તથા ખાવું પીવું મફત ને ચાલીસ ડાડીના પગારથી પોતાને ત્યાં રહેવા ફરમાવ્યું, જે નૌશીરે હાલ તરત તો કબુલ રાખ્યું.

જંગીસખાન કંઈ અમથો મફતનો ખીચડો ખવાડે એવો સુંવાલો નહીં હતો. એનાં રાજમાં બેગમપુરા, નાનપુરા વગેરે ગામડાંમાં હુંટારાઓનો

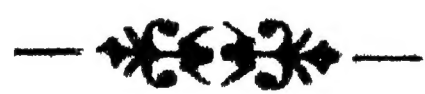
હાલમાં સોયી સસવું ને સાયી માનીવું વખત કયું ૧-“ફેવરીટ” માસીક. ૧૭

દોર બહુ વધી પડ્યો હતો. ને તે લોકનું કાટલું કઢાડવા એણે નૌશીરને રોક્યો હતો. એ તો એનું સરાતણું ઇંચનું બાઇસેપ ને પોણાએનું ત્રાઇસેપ એકને ખુશ થઇ ગયો હતો. શું એની તલવાર પકડવાની સ્ટાઇલ? ને શું એનો મુછનો દોરો બાંણે ખંભાતનો હોરો!

લુંટારાઓમાં ખાસ કરીને મહમદને અહમદ એમ બે શખ્સોના હાથ નીચે જુદી જુદી ટોલીઓ કામ કરતી હતી. હવે અહીં આપણને એના સાથી ક્રાંકો પાન્ઝાની જરા યાદ લેવી પડશે, કમકે એ માસ્ટર બી નૌશીરથી કંઈ ઉતરે એમાનાં નહીં હતા. નવાબે લુંટારાઓનો દોર તોડવા માટે પોતાને લાયક ગણ્યો બાંણી નૌશીરે ભરૂચમાં નવેસરથી પોતાની શમશીર ધસાવી, તથા કટારને પાણી પાઈ (નલ પરનું) તૈયાર કીધી. તલવારની મ્યાંન જે કોકોડાઇલ લેધરની હતી તેને કાલી પાલીશ મારી ચકચકતી બનાવી.

વખત સમીસાંજનો હતો. પ્રકાશીત પુરશેદ આહીસ્તા આહીસ્તા દક્ષીણ તરફ પોતાના કદમ લંબાવી તે બીયાબાંન જંગલમાં પહોંચી કદજી વચ્ચે ઉતરનો દીસતો હતો.

ઉપર મુજબનો ફરતી દેખાવ એતાં નૌશીરને ક્રાંકો બીયાબાંન જંગલમાંથી પોતાનો રસ્તો કાપતા હતા. નૌશીરે તેજ જગ્યાએ પોતાના કોટ તથા ખમીશમાં આંખુ ખોલી કામ ચલાઉં તંબુ ઉભો કીધો, તથા ક્રાંકોને મહમદની ટોળીની લાલ કઢાડવા આગળ મોકલ્યો.

પ્રકરણ—૩ જી.

“કેમ કરીમ, હુસા, મુસા, આજનાં શું સમાચાર? કંઈ હાથ ખારવાનો ખંદોખસ્ત કીધો છે કે? હું તો આય ચાલુ વરસાદથી બહુ કંટાળી ગયો છું લાવ જરા છાંટાની ખાટલી કઢાડ કે ઠંડી ઉડાડ્યે.” મહમદ બોલ્યો.

કરીમ લાલ પાણીની ખાટલી લઈ આવ્યો ને સર્વે જણાએ જરા જરા નાંક બીજવ્યું.

“છોકરાઓ, તમે શહેરમાં જઈ આવ્યા ને પેલો કોઇ નવો પહેલવાન નવશેર કે દસશેર શું નામ છે તેના વીશે સમજ્યું કે?” મહમદે એક ગોટ થીતાં પાછું ચલાવ્યું.

“હા આજે હું તાતાની મીલ આગલ શીકાર શોધતો હતો ત્યારે

કંઈ એ આદમી વીસે વાત થતી મેં સાંભળી ખરી, ને આપણા નવાબે આપણને મહાત કરવા ખાસ એને રોક્યો પણ છે.” મુસાએ ટાપસી પુરી.

“ખરેખર ! શું એ એટલો બલવાન છે કે આપણી સામે આવવાની સરકશી કરે ! હુબી એને જોઈ લખણ આવવા દે મારી સાબે ! હુબી એને એક ફટકે એનું ડોકું એના હાથમાંજ આપી એને પાછો નહીં ફેરવું તો મારું નામ મહમદ બેવડો નહીં,”

“અરે માર બેસી રહેની તુંબી અમથી હોશ્યારી મારતો, છેલ્લી છ મહીના ઉપર કાકડી કાપવા તત્તવાર વાપરી હતી તેજ ને તું તો આવતા જતાની આંખમાં તપકીર છાંટી તે લોકને લુટી લે છે તેજ, તું કયે દહાડનો લુટારો વહી ?” ગપુર નામનો એક સાથી બોલ્યો.

“પોપાંઓ હવે ટામલાં છોડો ને ચાલો છગો પંજે અજમાવ્યે.”

આમ બધી વાતચીત નસીબ સંજોગે કાંકો કે જે ત્યાંથી પસાર થતો હતો તેના સમજવામાં આવી, ને ખાસ મુદ્દાની વાત એ કે મહમદ કંઈ મહાન લુટારો નથી પરંતુ લોકોની આંખમાં તપકીર છાંટી લુટ ચલાવે છે એ સમજતાંજ એનેબી જરા જોર આયું. બોગજોગે મહમદને કુદરતી હાજત લાગવાથી ખહાર નીકળ્યો કે આપણા કાંકોએ તપકીરનો એક મુઠો આંખમાં છાંટવાથી મહમદ બેઘડી ગાફેલ થઈ ગયો જેનો લાભ લઈ મજવામાંથી ખુટી ચપુ કહાડી તે લુટારાના સીનામાં ચલાવી દીધી ને મુરકા ટાપટ કરી, પોતે તેને ઉચકવાને અશક્ત હોવાથી ઘેડાની પાછળ બાંધી જ્યાં નૌશીરે તંબુ ઠાક્યો હતો ત્યાં લઈ આવ્યો. નૌશીર તો એની હીકમત સમજી દાંતમાં અંગુઠોજ ચુસવા મંડ્યો તથા એક કામ તો વગર મહેનતે પાર પડ્યું જાણી શુક્ર કરવા પડ્યો ને બીજી સહવારે તેને બહુચની મ્યુતીસી-પાલીટીના ચીક જજ સામે ઉભો કરી પાંચ વરસનું કેદખાનું ને છ વરસની ફાંસીની સજાઓ કરાવી.

નવાબની બેટી દુર-જહાં જે આ બધો મામલો કાતરીયાની બારીમાં બેઠી બેઠી જોતી હતી તે આમ પહેલવાની શખ્સ નૌશીર ઉપર મોઢી પડીને બારીએથી હશારત માટે બે બોરના ફરીયા નૌશીરની લોખાંડી કોલાહ ઉપર માર્યા, જેનો અવાજ સમજતાં નૌશીરે ગરદન ફેરવી ઉપર બેધું તો દુર-જહાં પોતાને મલી જવાની હશારત કરતી હતી.

નૌશીરને આમ વાત કંઈ ઠીક લાગી નહીં, કેમકે જો નવાબના જાણવામાં આવે તો ગરદન ઉડવાનો સોદો હતો. એણે તો એક સ્વીટ રમાઇલ ને ફલાઈંગ ક્રીસ આપી પોતાનો રખસ આગલ દોડાવ્યો.

પ્રકરણ—૪ થું.

રાત્રે નવાખના મહેલમાં કંઈ ઔરજ મામલો દીસતો હતો. સર્વે કોઈ ચુપચાપ નજર પડતાં હતા. દરેક પગલું અવાજ કર્યા વગર ચાલવાની નવાખે સખત તાકીદ કીધી હતી. દુરજહાંની મા ફતીમાંના ગાલ પણ ઉઠાસીનતાને લીધે લાલ થઈ ગયા હતા. રાંધણીમાં ઉંદર પણ અવાજ નહીં કરે મારે નવાખે દરેક ખુણાંમાં નાંન કવાખ મુકવાની તાકીદ કીધી હતી. હેલ્લા ખાવીસ કલાકમાં તો નવાખના પાટલુંનનો પટોખી બે ઇંચ ઢીલો થઈ ગયો હતો. હા, પરંતુ એ સર્વનું કારણ ? કારણ એજ કે પ્રીનસેસ દુરજહાં બેળાંની તાપથી હચરાંન હતી ને દરેક ચાર મીનીટ ને દસ સેકન્ડ થાય એટલે નૌશીર, નૌશીર, એમ ખુબ માર્યા કરતી હતી, નવાખ સધલો મામલો ચેતી ગયો હતો, પરંતુ પોતાની બેટીને એક પરખત સાથે આપવી પડે એ ખ્યાલથીજ હચરાંન હતો. એણે પોતાની બેટીને ઇજન, કુગો વગેરે તરેહવાર જાતની ચીજ અપાવાની કોશિષ કરી જોઈ પરંતુ નીખૂલ ગયો. એ તો બસ એકજ ટગર કર્યા કરતી નૌશીર ! એક તે પહેલવાની શખ્સ નૌશીર, તારી સોડાવોટરની ગોલી જેવી આંખો હું એક વખત જોઈ, થું તું મારે ખાતર સીવીજ મેરજ નહીં કરે ? અને આ પ્રમાણેના ચાલુ બકાસકારાથી નવાખે પેલા પહેલવાંન નૌશીરને પોતાની ભર્યની હદ છોડી વાવવ્ય, નૈરત્ય, ઇશાન, કોમખી દીશામાં ચલી જવા તાકીદ કીધી, લાત્યું પોત્યું સર્વે રાજને ખરચે તૈયાર કરવામાં આવ્યું ને એ મહાન નરને આવ નહીં ધારેલા સંજોગ ખરપા થતાં એકાએક ત્યાંથી ઉઠાંગરી કરવી પડી.

ક્રાંતિએ તો આવો મહતનો લાગ મઝતો જોઈ ખુટનો શોલ, પટાને પાલીસ વગેરે નહાની નહાની જરૂરીયાતો પણ રાજને ખરચેજ કરાવી લીધી એવો લાગ પાળો મલે કે નહીં ખી મલે.

*

*

*

સોંહ વાધના મધુર નાદ કાનને આનંદ આપી રહ્યા હતા, પરંતુ નોંદ્રાદેવી નૌશીર સાથે રીસાઈ ગઈ હતી. તેની આંખો વારંવાર બંધ કરતાં દુઃખતી હતી કારણ કે તેના મગજમાં તરેહવાર જાતના વીચારો એક પછી એક ચક્કર માફક ફરી રહ્યા હતા. ભર્યથી નીકળ્યા બાદ એ લોકોનો વીચાર સુરત તરફ જઈ નશીબ અજમાવવાનો હતો. પરંતુ ખીયાંખાન

ને કાપેકાંત જેવાં જંગલમાં એ લોક રસ્તો છુટ્યા હતા. કાંકે પા-ઝાએ મજવામાંથી બેરોમીટર કઢાડી એક ઝાડનાં થડ ઉપર મુકી એ લોક કંઈ દીશમાં હતા તે જોયું તો કાંટો ટપાં લેટીટયુડ બતાવતો માલમ પડ્યો. બીજી સવારે એ લોકે ખુદાનું નામ દધ જ્યાં જવાય ત્યાં જવાનો વીચાર અમલમાં મુક્યો. ઉતર તરફથી ગધેડાં લુકવાનું સારું શુકન જોઈ એ લોકે ઉતર તરફ ચાલુ મુક્યું. છત્રીસ કલાકની જહેમતી જંગલ બાદ એ લોક સુરત નામના શહેરમાં બંદરને રસ્તે દાખલ થયા. તપાસ કરતાં માલમ પડ્યું કે ત્યાં દુર્યાનસોંગ નામે વાણીયા રાખનું રાજ ચાલતું હતું, રાત્રે ખાવાનું શોધવા એ લોક માર્કેટમાં ગયા તો એકાએક અધી દુકાનના દરવાજા બંદે બડ બંધ થતા જોયા માણસો ગભરાયલા અઠળાયલા હિંદરની માફક દર શોધતાં પોતપોતાને ઘેરે દોડી જવા લાગ્યાં.

મ્યુનીસીપાલિટીની બતીઓ ખુલ્લવા લાગી, કુતરાંઓ આકાશ તરફ જોઈ ઉ-ઉ-ઉ-ઉ કરવા લાગા. અરે પણ એ છે શું? તપાસ કરતાં માલમ પડ્યું કે સુરતની બાજુમાં આવેલા વરીયાવ ગામના રાખ એ વાર ડીકલેર કાઢી હતી અને ધમપુત્રા નદીને કોનારેથી તોપના ગોલા સુરત શહેર પર છોડવાના ચાલુ કરી દીધા હતા. પોતાની બહાદુરી બતાવવાને આ નહીં ભારેલો પ્રસંગ મળી જવાથી નૌશીરને કાંકા તો હરખથી ઘેઝા થઈ ગયા ને તે ઘેઝામાં ખાધા પીધા વગરજ લુખે પેટે સુઈ ગયા, બીજી સહવારે એ લોકે ખજર કઢાડી તો માલમ પડ્યું કે વરીયાવમાં કેરસારપજ પટેલનું રાજ ચાલતું હતું જેથી એ લોકે એક વાણીયાની તરફદારી કરવા કરતાં તરતજ વરીયાવ તરફ ચાલુ મુક્યું ને પટેલને જઈ મળ્યા.

પ્રકરણ—૫ મું.

કેરસારપજએ જોયું કે લડાઈ ચાલુ કરવાની તોપ મારફતે નોટીસ આપી તોખી હજી સુરતના રાખ તરફથી કંઈ તૈયારી નથી ત્યારે નભરવસ થઈને એ લોકેએ ખીજે દીવસે તાડી પાર્ટી ગોઠવી, ને એવણનાંજ ખજુરામાં ગામનાં સર્વે મરદો સવારે ટાંગા જોડી નૌશીરને ગામની સંભાળ રાખવાની તાકીદ આપી ચાલી ગયા.

હજી તો બે ત્રણ કલાક પસાર થયા નહીં તેટલાં તો એક કાસદ હાંટ ઉપર બેસી ઝડપી કદમે વરીયાવ તરફ આવ્યો ને ખજર આપી કે

ધુરો દુર્યાનસીંગ કેટલાક સ્વારો સાથે વરીયાવ ઉપર ચડી આવે છે. આ અચળીત ખખર સાંજલતાં ગામનાં બેરાંઓ તો બેશુદ્ધ થવા માંડ્યાં, બ્યારે નૌશીર ને ક્રાંકો બીયારા એ લોકને કાલનવૉટર સુંઘાડી શુદ્ધીમાં લાવતાં મરવા પડ્યાં.

પટેલના છોકરા જહાંગીરની બૈરી જરખાનું જરા ખહાદુર હોવાથી છેડઈ પડી ને કહેવા લાગી કે “બેશુદ્ધ થવાનો આપણને પછી ધણો વખત મલશે. હમણું તો વખત ધણો ખારીક છે. માટીડાઓ વધતાં છે તે આપણને આતશકહેહ તથા ખચ્યાં કચ્યાંઓની સલામતી માટે છુટથી લડવાનું છે. માટીડાઓ સાથે વીઝોડું લેતાં આપણા હાથબી ચવડી આયાચ તે આચ લાગ ઠીક છે. એ લોકની સાંમે લડી આપરા જાન સદકે કરશું.”

જરખાનુંએ આમાંથી ખચવા માટે નૌશીર સાથે મસલત કીધી જેમાં “સંકટ સમયે સાંકલ ખેંચો” એ કહેવત માદ કરી એણે દુર્યાનસીંગનાં મોટાં લશ્કર સાંમે કંઈક યુક્તીથી કામ કહાડી લેવા જરખાનુંને સમજાવી, તથા એક કેપટનની કુનેહથી હુકમો છોડવા માંડ્યા કે ઘેરમાંથી સર્વે બાઇઓએ નાલ્લી માથાં ઉપર આવે તેવી તપેલીઓ, ચાર પાંચ ચારસા, ને પોતાના વરનો જામો પીછોડી લઇને મારી પાસે હાજર થાઓ. અત્યાર સુધી બેરાઓ કે જે દબાઈને થું થશે તેના વીચારમાં હતાં તે ચક્રચક નૌશીર જેવા કેપટનની આગેવાની હેઠલ તૈયાર થવા દોડી ગયાં ને માથા ઉપર તપેલીઓ મુકી ઉપરથી માથુઆનાં ખાંધી લીધાં. કમ્મરે ચારસા લપેટી લીધા કે ખખ્તરની ગરબ સારે ને ઉપરથી જામો પીછોડી પહેડી તૈયાર થયાં. ઉપર પ્રમાણે બેરાંઓનું ન્હાનું જેવું લશ્કર તૈયાર કરી હાથમાં છરી, ચુલ્યા કડછી, ચમચા વગેરે લઇ ગામની બહાર ટેકરી આગળ દુસ્મનની રાહ જોતો થોખ્યો.

દુર્યાનસીંગ કે જેને એવી ખાતમી મલી હતી કે મરદો તો ખધા જહાંગીરશા પટેલે પાર્ટી આપીચ ત્યાં ગયાચ ને ગામમાં તો ખાલી બેરાં છોકરાં હશે તેને સહેલથી પકડીને લુટ ચલાવીશું પણ તેણે બ્યારે દુરખીનમાંથી આ નવી જાતનું જામો પીછોડીમાં સજ થયલું પારસી લશ્કર જોયું ત્યારે ગભરાયો ને ઘોડાની પુછડી ખેંચી એકદમ ઉભો રાખ્યો. ખાતમી આપનારને એકદમ ખોલાવ્યો ને પુછ્યું કે તું ફસાવવા માંગે છે કે શું? તો પણ હીંમતથી આગલ વધતોજ ગયો.

જેવો દુર્યાનસીંગ આગલ આવી લાગ્યો કે નૌશીરનાં લશ્કરે એવો

મજબુત ધસારે કીધો કે દુસ્મનનું લશ્કરખી ગજરાઈ ગયું ને નહાસલાગ કરવા લાગું. નૌશીરે પોતાની તલવારનો ફટકો રાજાના હાથમાં એવો તો માર્યો કે આંગણાં હાથથી જુદાં થઈ ગયાં ને તલવાર હડી ગઈ. રાજા કે.ધે બરાબો ને ડાબે હાથે બીજી તલવારનો ફટકો નૌશીરનાં માથાં ઉપર ઉતાર્યો પણ માથાં પર તપેલી બાંધેલી હોવાથી તલવારના બે ફટકા થઈ ગયા. આમ લામ જોઈને કમ્મરમાંથી કટાર કહાડીને વલતો હુમલો કરી સખ્ત ધાયલ કીધો. જેથી રાજાનો દમ ત્યાંને ત્યાંજ આખર થઈ ગયો, ઘણા ખરા બીજાઓની એવાજ મહોતે મર્યા ને નૌશીરની કેપટનશીપ હેઠલ આખી રેજીમેન્ટ હસાહસ કરતી વરીયાવમાં હાખલ થઈ. જૈરાઓ આમ ખુશ વધમ્મ આપવા બરકતું પાણી તૈયાર કરવા ગયા કે માટીડાઓ બીચારા પી ધરમને આવશે ને તારા થશે તો ગોટ ગોટ પાણી પાર્મ લડઈની વાત કરશું.

કેરશાસ્પજીએ જ્યારે નૌશીરની બહાદુરીની વાત સમજી ત્યારે પેટના દીકરાની માફક પાંસરામાં દાખ્યો, પરંતુ તેટલા તો વધું તાડી પીવાથી પેટની તાડી બહાર આવીને નૌશીરના મીલીટરી સુટની માથે મારી નાંખી. સર્વેએ નૌશીર તથા ક્રાંદિને પોતાના બચાવનાર તરીકે ગણી એ લોકના માનમાં નદી કીનારે એક કીર્તિસ્થંભ ઉભો કીધો ને પુલના હાર પહોરાવ્યા. નૌશીરે તો ઘણુંબી કહ્યું કે એમાં મેં કંઈજ કીધું નથી, એ તો પરવરની મહેર કે મને એવી યુક્તી સુજીને એ લોકને નસાડી મુક્યા તોબી કેરશાસ્પજીએ માન્યું નહોં ને એને કહી રાખ્યું કે તુંને જ્યારેબી ખાવા પીવાના વાખા પડે ત્યારે બેલાશક મારે ત્યાં ચાલી આવજે.

પ્રકરજી—૬ થું.

નૌશીરે વલતી સહવાર પોતે બહાર પડવાની ઇચ્છા દર્શાવી પરંતુ પટેલે બહોંસ કરીને થોડા દીવસ પોતાને ત્યાં રાખ્યો ને રોજ તાડી પાર્ટીઓ કરવા માંડી, થોડા દીવસ બાદ જરખાનું કુવેયો પાણી ભરી આવતી હતી તેને દુર્યાનસોગના માથુસો પોતાનું વેર લેવા પાણીના માટલા સાથેજ સ્ટ્રેચર ઉપર નાંખી હિંચકીને ચાલવા માંડ્યું. આય બાબદ નૌશીરના જોવામાં આવવાથી જેણે પોતાના ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ પેલાઓની પુઠ પકડી, પરંતુ દુસ્મનના ઘોડા વધું તેજી હોવાથી આગલ નીકળી ગયા.

વરીયાવી ભાગલની બહાર નીકળતાં એક છુંબાખાના આગળ આવી પુછ્યું.
“હવે દો આદમી કોઈ બાપકુ લેકે ભાગા ઉસકુ દેખા ?”

છુંબાવાલો પોતાના ધંધાના રીવાજ પ્રમાણે અડધું સાંભલ્યું નહીં સાંભલ્યું ને બંબો તૈયાર કરવા ભાગો ને બોલ્યો “હાં શેઠજી તૈયાર હય. બોલો કીદર ચલનેકા હય ?”

નૌશીર બંબાવાલાને એક સમરસોલટ પહેરાવી જરની શોધમાં આગલ ચાલ્યો, પરંતુ રસ્તાથી બે ખખર હોવાથી રસ્તો લુલ્યો ને રાંદેરનાં જંગલમાંજ મુકામ કીધો. લેંધાની ઝોટીમાંથી ચાચ ને ખાંડના પડીકા કહાડી કુમરી ચાચ મુકીને આલુનાં પાતરાંનો દડીઓ બનાવી તેમાં પીને જીવ શાંત કીધો.

સહવારમાં ઉઠીને જોય છે શું કે પેલા દુશ્મનનાં માણસો જરને કાલીમાતાનો ભોગ આપવા દુર આવેલાં એક મંદીર આગલ લઈ જતા હતા.

નૌશીરે દોડી જમને એક જણને આંટીની પાંટી મારી ચતો નાંખી કોલનવોટરનો રમાલ સુંઘાડી બેશુદ્ધ કરી નાંખ્યો ને બીજાનું તલવારે ડોકું ઉડારી નાંખ્યું. જરબાનું કાંદો સુંઘાડી જેમ તેમ સુદ્ધીમાં લાયો, પરંતુ જોય છે શું કે તેણીનું રોડગોડનું રીસ્ટ વૉચ ગુલ થઈ ગયું હતું ! નૌશીરે ધીરજ આપી કે “કંઈ નહીં મારું નીકલનું છે તે હમણાં તો વાપરજો પછી જહાંગીર તમેને બીજું અપાવશે.” જર શુદ્ધીમાં આવી હતી તો પણ નૌશીરના બોલામાંથી ઉઠવાનું મન નહીં થયું જેથી પાછી બેશુદ્ધ થવાના ઢોંગ કીધા ને તેનાં ગણાંમાં હાથ નાંખી પડી રહી. નૌશીરે છેલ્લા ઉપાય તરીકે પીન બોકી જેથી જર શુદ્ધીમાં આવીને બોલી કે— “ઓહ હુમકી દહારીવાલા ખુબસુરત જવાંન, તેં જ્યારથી દુશ્મનેને મારી હઠવ્યા ત્યારથીજ હું તારી ઉપર મોહી પડીય. હું જો જહાંગીર સાથે નહીં અદરહ હોતો તો જર પુને મારો કરતો. હજુર બી તું જેવા બહાદુર નરથી છુટું પડવા મને નથી ગમતું.” એમ બોલી અવાચક બની ગયલા નૌશીરને બે ચાર કીસ કોટી કરવા મંડી ગઈ.

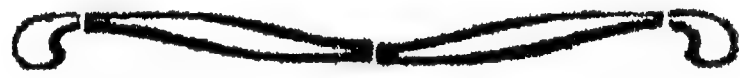
“બાનું, તમે જેવા અદરાયલાં બૈરાંએ એમ નહીં કરવું જોઈયે.” ગભરાયલો નૌશીર બોલ્યો.

“અરે હવે બેસી રેવની, તમેબી માટીડાઓ વહી કીયા પાધરા છે જે તેની વાત ? મુવાઓ તાડી પીવા જાયય, તે કોન જાણે કોણ કોણ સાથે નાયતા હોસે.”

"તે ગમે તેમ જાનું, પરંતુ હું પારકો માટીડો હોવાથી મારા આંગને હાથ લગાડશે નહીં." એમ કહી તેણીને અલગી ઉચકી પોતાની સાથે થોડા ઉપર બેસાડી વરીયાવ સલામત લઇ ગયો.

"નૌશીરનું આય બીજું પરાક્રમ જોઇ કેરસાપજી તો ખુશખુશ થઇ ગયા ને જહાંગીરે બી નૌશીરના પગના ગુચ્છ ઠોકી સાબાશી આપી.

અત્રે હવે બહુ દીવસ થઇ ગયા હોવાથી આય મહાન નરોએ વલ્લતી સહવારે સર્વેની રૂખમદ ચાહી. કેરસાપજી તો એ લોકની વીદાય લેતાં બોર બોર આંસુએ રડયા, જે ગરમ આંસુની ધાર સુતી વખતે પેટમાં દાખવાની સાડી ઉપર પડ્યાથી ડાઘ પડી ગયા જે તણુ રૂપીયા આપી રપેશયલ વૈંશ કરાવવા છતાં પણ તે ડાઘ ગયા નહીં.

પ્રકરણ—૭ મું.

સુરત ખંદેરથી ઉઠાંગરી કર્યા બાદ આ જાને, વીરલાઓએ સીધા મુંબઇ જવાનો વીચાર કીધો. રસ્તામાં હજારો આફત સહન કરતા તથા કોઇ કોઇ વખતે ઉપવાસ પણ કરવા પડતા. કોઈ કોઈ ઠેકાણે તો પાણી પણ નહીં મલતાં, એ લોકો સિંહ વાઘના દુધ પીનેજ ચઢાવી લેતાં !

ભાઇદરનાં જંગલમાં આખો દીવસ શીકાર માટે શોધ કર્યા છતાં કશું નહીં મળ્યું ત્યારે ક્રાંકો જંગલી શીયાલ તથા વરૂના માલામાં જઇ તેમનાં ઇડાં લઇ આવતો જે બાશીને એ લોક ખાઇ લેતા ! મુંબઇ આવવા માટે વસઇનો દરીયો એળંગવા માટે એ લોકે કારગો સ્ટીમર "એમ. એસ. ડાંગ મેરી" પકડી પરંતુ દુધ સાગરના દરીયામાં તોફાન નડતાં સ્ટીમર ભાંગી જવાથી એ લોક નાંચાર થઇ ગયા. આખરે એક મગરમન્છ હાથ આવી જવાથી —

તેની પીઠ ઉપર બેસી એ લોકો વસઇના કીલ્લામાં ઉતર્યા, તથા બીના સદરા લેંઘા નીચવી સુકાવા નાંખ્યા. વસઇમાં શીરાજીનો એજન્ટ ઉઠાજીરાવ રાજ કરતો હતો, તેણે આ બે વીરલાઓની કહાણી સમજી ઘણી ઇજ્જત આપી તથા પોતાની જેલમાં થોડા દીવસ વગર શીએ રાખવાનો બંદોબસ્ત કરી આપ્યો.

ક્રાંકોને નૌશીર એક દીવસ વસઇની જેલ હાઉસમાં લારીસ

રમતા બેઠા હતા, તેટલા ટોરપીડો જેવી એક સ્ટીમર નૌશીરની નજરે પડતાં તે એકદમ ચોક્યો, ચોકતાંની સાથે જોક્યો, ને એકાએક લેંબાના પાછા ચઢાવી તે દુશ્મનની સ્ટીમર પાછલ દોડ્યો. પા એક કલાક દરીયાના મોજ સાથે બાથ બીડી આખરે તે ટોરપીડોની તુટક ઉપર બધ લાગ્યો ને કોઇને થોગડામાં, કોઇને કનોરામાં એમ ધમાધમ મુકવા માડી ને આંખ વીચીને ઉઘાડ્યે તેટલાં તે તુટક ઉપર ઉભેલા એક ચેકેપાર્ક જેવા દેખાતા કેપટનના હાથમાંથી નકશો લઇ પાછો દરીયામાં કુદી પડ્યો ને સીધો કીલ્લામાં આવી લાગ્યો.

ક્રાંકો કે જે આ સધલું બંદર ઉપર ઉભો રહી તમાશો જોતો હતો તે તે અવાચકજ થઇ ગયો, અને એ સહીસલામત આવી લાગતા દાખીને બોટીમાં એક કોટી કાઢી જેમ કરતાં નૌશીરની જમણી બાજુની પાસલી લીવરમાં ધુસી જવાથી જુમની એક હાથ મારી ત્યારેજ ક્રાંકોએ એને છોડ્યો.

નકશો ઉમેડી જોતા માલમ પડ્યું કે દુશ્મનો હિંદુસ્તાન ઉપર ચડી લઇ આવવા માટે બધા બંદરોનો રકેચ દોરતા હતા તથા જ્યાં જ્યાં લાલ ચોકડી કાઢી હતી ત્યાં ત્યાં મસાણુ કાઢા—કબ્રસ્તાન એમ લખ્યું હતું.

એ લોકનો વીચાર તે જગ્યાએજ લગાઇ ઉભી થાય તો કરવાનો હોવો જોઇયે કે જેથી મરેલાં મુરદાં સીધાં કબ્રસ્તાનમાં પોતાની મેલેજ પુછ્યા કહ્યા વગર ચાલી જાય ! આવી અગત્યની બાતમી મલતાં એ તો સીધો ઉકાળરાવ આગળ દોડી પહોંચ્યો તથા શું બન્યું તેનો તુલોતુલીલ હેવાલ આપ્યો તે સમજતાં ઉકાળરાવે એની છાતી ઠોકી શાખાસી આપી (પરંતુ છાતી ઠોકાતા તો નૌશીર લોહી ઝોકવા મંડ્યો) તથા તેના બદલામાં અઠી આનાનાં પરચુરણ સાથની ચામડાંની એક પર્સ તથા છપનના બલ્લામાં મજેલી તોપ એનાયત કાઢી જે એણે કામ લાગે કરીને ખીસતરામાં બાંધી લીધી.

વલ્લતી સહવારે એ લોક બીડી આંખોએ મરાઠાઓની વીદાય લીધી તથા મુંબઈ તરફ સીધા ઘોડા મારી મુક્યા.

તે વખતનાં મુંબઈમાં વેસ્ટ-ઈન્ડીયા-કંપની રાજ ચલાવતી હતી, તથા અંગ્રેજોએ મુંબઈના માછમારોને મોનું જોવાની આરસી, નીખીયા, બ્રશ, બોખપીન વીગેરે સાદી સસ્તા ચીજો બેટ કરીને તરતનુંજ પોતાને હસ્તક લીધું હતું. મુંબઈ સાત બેટોમ વહેંચાયલું હતું, તથા ઘોખી-

તલાવથી ચાકીને આવતા આકાશીઓ પાસ-ધાની આગલ આવી જાયતાં વહેતાં પાણીમાં પગ સાફ કરી ધરે ખારે જતા. એ દાંડી આગલ નહાતાં નહાતાં હોડકાં તરતા માલમ પડતાં, તથા મજમાવનાં જમણમાં તે વખતે સીંક, વધો છે જે દીવસે પશુ પારણામાંથી (પદાણીની માફક) ખચ્યાં હોયતી જતા, તથા તે વખતના ગવરનરો એ બલદના એકકામાં સાંજે એપોલોના દરીયે કરવા નીકળતા.

નૌશીરને ક્રાંદિ આતવાર હોવાથી હાથે ધોયલો સુટ તથા મળેલા ખીસ્લા લગાવી સાંજે એપોલો પર કરવા નીકળ્યા, તથા એ લોકના પાંસરાં ગણાય તેવા જંગી ઘોડાને લીધે સહિતી નજર એ લોક તરફ જ ટીકાયલી રહેતી. રસ્તે ચાલતી છુચીમાં બોલી. “મરે એ કોન હોસે, કહાનો હોસે, પનણેલો હોસે કે કુંવારો” વગેરે હજારો સવાલ અંદર અંદર પુછતી મુછમાં હસતી એની આગલથી પસાર થતી.

મુંબમમાં નવા જણાતા આ શખ્સોને જોઈ ગવરનર મી. ગ્રેકસો ખી જરા અગમ્ય થયો તથા પોતાના ચાખદાર મારફતે પોતાની આગલ બોલાવી મંગાવ્યો.

“તુંમ પારસી દીક્તા હય, મગર તુંમ આયા કીદરસે?” ગવરનરે પુછ્યું.

“સર આમ એમ ગુજરાતી એન્ડુએટ, મેત્રીક પાસ, એન્ડ હું સપ-લાય મામ્ સરવીસીઝ સર, અનડર ચાર વરધીશીપ સર.”

“ઓહ ! યુ ડૅન ટાંક એન્ડ વોક મન ઇંગ્લીશ એલસો એન્ડ કોલસો.”

“યસ સર, માય ડેડી એન્ડ પેડી એન્ડ મમ્મી એન્ડ ડમ્મી, એલ મન તરડી સર, ગીયાં રવડી સર, આમ કમ વન એન્લી સર (હું એન્-લોન્ આયોય.)

“અરજા, તુંમ કલ ટવેન્ન એ કલોક હમકુ પ્રેગ્રેમ હાઉસમેં મીલો.”

“ટવેન્ન, ખટ સનલાઇટ એર મુનલાઇટ સર?”

“ઓહ ! A. M. A. M. Yes.”

આમ પ્રમાણે વાતચીત થવાથી નૌશીરની છાતી ગજ ખીલી મધ જેથી કોટનાં કોયલાં ખટન તડોતડ પુટવા મંડ્યાં.

પ્રકરણ—૮ મું.

ખીજી સહવારે નૌશીર કાઉન્ટેનનાં મંજને હાંત સાફ કરી મીલટનની સાથે પી ગવરનર આગલ જવા તૈયાર થયો. તલવારમાં પટો ખોલ્યો (આમીન પટામાં તલવાર ખોલી) હાલ પછાડી દલતી રાખી લહેરે લહેરે ગામદેવી ઉપર આવેલા ગવરનર પેન્સેસ તરફ ચાલુ મુક્યું.

ગોવાદ્યા તલાવ આગળ આવી લાગતાં નૌશીરના ઘોડાનો પગ ટ્રામના પાટામાં આવી જતાં ટ્રામે અટકી પડી. તેને જોવા હજારો લોક એકઠું થઈ ગયું. ટેલેફોન તો ઘોડાની ડોકમાં લગાવેલું—

“ નૌશીર ખીન નરીમાન

ગોલ્ડન ટુ ગવરનર ”

સાઠન ખોડેજ જોવા પડ્યાં. કોઈ એની તલવાર ઉપર નજર કરતું (પીટી જવા) તો વળી કોઈ એનો સાથદાર ક્રાંકોના ઘોડાની ચીલની સાફ કરવા લાયક પુછડી તરફજ નજર કરતું.

કોઈએ કાચ ફેડી છુત્તાની મદદ માંગાવી. કોઈએ ટ્રામ કંપનીની હેડ ઓફીસ પર ફોન કીધો, જેથી કેઈનનું વેગન આવી લાગ્યું, પરંતુ તેટલાં તો કોઈએ સલાહ આપી કે ઘોડાનો અડધો પગ કાપી નાંખો ને પછી ખડીવલો ભાગ બહાર કઢાડો, જેથી ઘોડાને ખીચારાને દુઃખ નહીં થાય જે અમલમાં મુકાતાં ઘોડો ખીચારો લંગડો થઈ ગયો ને તેવા તેવાજ બંને ખીરાદરો ગવરનરને મલવા સીધાવ્યા.

“હલ્લો ખીરાદરો ! તમે આવી પહોંચ્યા.” ગવરનર બોલ્યા (કે જેવન પારસી, ગરાડી, તેલંગી ઉલંગી વગેરે અગ્યાર જાતની ભાષા જાણતા હતા.)

“હાજી સાહેબ, તમારા કહેવા મુજબ આપની તહેનાતમાં હાજર છીએ.”

“જરા છાંટાની ખાટલી કઢાડોનો હું તો કરકો થઈ ગયોય. આજે મકુંજે ફેબ્રુઆરીની ૩૦ મી તારીખ છે તે બે દહાડા પછી હાથ ફરતો થશે.”

નૌશીરે તરત ગજવામાંથી અગડી સગડીએ કામ લાગે કરીને રાખેલી પેંટ બહાર કઢાડી જેમાંથી ગવરનર ગેકસોએ અડધા ગલાસનો બમપર પેગ લઈ ખાકીનામાંથી નૌશીરને ક્રાંકોને લેવાની બહોંસ કીધી.

“હા, મકું જે તમોને તોફરી જોઈયેય કેમ ? હું ધારૂંય તેમ મારા મજબાવના કીલ્લા ઉપર બે તોપચીની જરૂર છે, કામમાં તો ત્યાંની તોપ

આસોએ સાફ કર્યા કરવાની ને દુશ્મન આવે ત્યારે ચોવીસ કલાક અમલ મને ખબર આપવાની."

"તે સાહેબને કેહું જે દુશ્મનથી અમેને ચોવીસ કલાક આગળ ખબર આપશેની?"

"હાં હા, હા, બેશક હું ધારૂંય તેમ હોવુંજ જોઈએ, જો કે મને કોઈ લડઈમાં ભાગ લેવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો નથી તોપણ હું કાયદાની ચોપડીમાં જોઈને તમેને કહી શકીશ.

આ પ્રમાણે આય મહાન નરતું રવાન અત્રે ડેકાણે પડ્યું ને હજુર અહીંથી કંઈ મહાન કામ કરી ખતાવી મેટી પદવી મેલવવાની આશા હતી.

દાંત બીડીને બોલ્યે તેટલા તો પંદર મહીના પસાર થઈ ગયા ને બંને જણા મફતનો ખાચડો ખાઈ નાક ટીપકી રમ્યા કરતા.

એક દીવસ મધરાત થયલી હતી, તથા સૂર્ય તરતનો અસ્ત પામ્યો હતો ઝરમર ઝરમર વરસાદ પડતો હતો, અને એ લોકની ઝોરડીમાં પાણી ગલતું હોવાથી નૌશીર તોપની અંદરજ સુતો હતો, તેવામાં એક મરાઠા જેવા દેખાતા શખ્સે આવી બાજુમાં સુતેલા ક્રાંકોને તલવારની અણીથી જાગૃત કીધો, ક્રાંકોએ અકરાયલા ગભરાયલા ઉઠી (નૌશીર તોપમાં સુતોય તે જુલી જઈ) પોતાની રીત મુજબ દુશ્મન ચડી આવે ત્યારે તોપ ફેડવાની આદત હોવાથી તોપમાં મેચીસ મુકી જેથી એક ઘડાકો થઈ નૌશીર દુર દરીયામાં જઈ પડ્યો.

"અબે એમ ઉલ્લુ! આઈકતેસ નાંચ કાય, મી. શીવાજીયા મનુશ આહે.

"મી. ઈચરાયણ આલે કે હી કીલ્લા વીકાયયા આહે કાય!" પેલો મરાઠો બોલ્યો.

હવે ક્રાંકો જરા સુધીમાં આવ્યો, ને આય વલી કમાવાનો નવો રસ્તો ઉભો થતો જોઈ બોલ્યો "હાં, હાં, હી કીલ્લા અમયાજ આહે. દીડ હજાર રૂપયે દીયા, ઈચાર હસેલ તર માલા માંગા."

મરાઠાએ દહેડા હજાર રૂપીયા ગણી આપ્યા જે લઈ બંને કાવલા પીરો ચતને પત તેનીજ બોટમાં જેસી મુજઈ બંદરને બીનાં આંસુએ એક છેલ્લી સલામ કરી વીદાય લીધી.

બીજે દીવસે ગવરનરને ખબર પડતાં એની તો અજાયબીજ નહીં લાંગી, પરંતુ જ્યારે પેલા મરાઠાને પકડી કેદ કીધો ત્યારેજ બીયારાને ખબર પડી કે દહેડા હજાર રૂપીયા લઈને એને જેઉ જણા બતાવી ગયા.

આજુ બાજુમાં રહેવાનું એખમકારક જાણી બને બધાએ જુખા ને તરસા દરીયા મારગે મુસાફરી ચાલુજ રાખી, જેમ કરતાં સાત દીવસ ને સાત રાત મહી, એક પખવાડીયું નીકલ્યો ગયું તોપણ હજી દરીયાનો કીનારો દેખાયોજ નહીં. ખાવામાં તો દરીયાની વહેલ નાંમની મહી પકડી એ લોક ખાતા ને દરીયાનાં પાંણીમાં ચમચો ખાંડ નાંખી જેમ તેમ તે પાંણી ગલે હિતારતા. પંદરમે દીવસે રાત્રે ઝઝકલું થતાં એ લોકને દુરથી જમીન દેખાવા લાગી. ખોટને એક ઝાડ સાથે બાંધી શહેરમાં ગયા, શહેરનું નાંમ અલી-બાગ કરીને માલમ પડયું ને ત્યાં ટીપુ સુલતાનનો એજન્ટ વીર કાસીમ રાજ કરતો હતો.

વીર કાસીમ એના ખાવા આદમના વખતથીજ સહાસીક હતો ને તેના જેવા બહાદુર શખ્સોને પોતાની નોકરીમાં રાખવાનો એને એક જાતનો મેન્યાજ હતો. અલીબાગમાં દરેક ચીજ પાકતી. મેલીન્સ કુડ, કનડેન્સ મીલ્ક વગેરેના અગણીત ઝાડો થતાં તથા વધી પડતો માલ એ પરદેશ પશુ ચડાવતો.

પૈસા ઘટી પડેલા હોવાથી મરાઠાએ આપેલી હજારની નોટ વટાવા ક્રાંકો પોસ્ટ ઓફીસમાં ગયો તો માલમ પડયું કે એ લોક પાસ દહોડસો રૂપીયાજ સીલ્લક હતા તથા બીજા રોજ હપતેથી લઘુ જવા કહ્યું. ક્રાંકોએ દહોડસો રૂપીયા રોકડા લીધા ને બાકીના પૈસાના કાર્ડ કવર સ્ટેમ્પ વગેરે ખરીદી એક હાથ કરી લીધું ને એ લોક નફો લઈ શહેરમાં વેચવા લાગ્યા એમ કરતાં એ લોકને સહેજે મહીના દીવસમાં પાનસો રૂપીઆનો નફો માલમ પડ્યો !

કપડાં ખોવાઈ જાય છે ને ?

એકવાર ગયાં તે ગયાં પાછો પતોજ નથી ?....તો ગુસ્તાદજ પેસ્ત-નજ શાહુનાની ઉત્તમ બનાવટની કપડાં પર નામ લખવાની શાહી વાપરી તેમને ખોવાતાં અટકાવો.

બનાવનાર:—

ગુસ્તાદજ પેસ્તનજ શાહુના

કણ્ણીઠ—સુરત.

દરેક ઠેકાણે ચાર આને મળશે.

મળવાના ઠેકાણા:—ફરેદુન અને બરખોર, નસરવાનજ નવા, આર. એફ. અચારીઆ, ફરામરોઝ નવા, મનુ સ્ટોર્સ, યાદગાર સ્ટોર્સ, વગેરે.

પ્રકરણ—૮ સું.

બીજે દીવસે નૌશીરે હહેરમાંથી સોજામાંની કુટ ખરીદી. એક દાડમ, એક કેર, એક મોસંબી વગેરે નંગો ગોડવી એક મલાસ દાડનું તથા પાચ રૂપીયા રોકડા મુકી (ખાજ લઈ જતો હોય તેમ) વીર કાસીમને નજરાણું તરીકે બેટ કરવાને લઈ ગયો. દરખાસ્ત ખલાસ થતાં નૌશીરે ખુમચો વીર કાસીમના પગના વચલા અંગુઠા આગલ મુક્યો જે હાડી એ તો કેર વગેરે ખાવા લાગો તથા દાડમ શોખને ખાતર નૌશીરના તથા કાંકાનાં કલ્લ કરાવેલાં ટાલકામાં મારવા લાગો. હવેજ નૌશીરને વીચાર થયો કે દાડમને ખદલે એણે પોચાં પહેલેજ મુક્યાં હતાં તો ટાલકું તો નહીં સેકાતે ? રમુજ ખલાસ થતાં વીર કાસીમે હાથ આપી નૌશીરને પોતા પાસે બેસાડ્યો ને પોતાના રાજમાં કેમ આવવું થયું તેની વીગત પુછી.

અહીંયા નૌશીરે લડવૈયા તરીકે નોકરી નહોં માંગતાં બીજાજ ખાહેશ કીધી. એણે બેચાર ગઝલો મરાઠી, ઉર્દુ, તૈલંગી, ઉલંગી વગેરે ભાષામાં ગાઈ તથા મવાલીઓ ગાયત્રી તેવી કવાલીઓ સંભલાવી જેથી શાહ ખુશ થઈ ગયો ને એને પોતાના રાજમાં ગવૈયા તરીકે રાખી લીધો. કાંકા ખજારમાં બઈ તમલા લઈ આવ્યો ને તેની ઉપર ટ્રેકટીસ કરવા લાગો જેમ કરતાં પ એક બેડી તમલાનું નખખોદ વાલી નાંખ્યું.

કાસીમના દરખાસ્તમાં ખાતુન નામે મુસલીમ ગાનારી, એમા—કાસો કરીને જાપાનીસ તથા દુલારી નામે મરાઠી વગેરે ધણી ગાનારીઓ હતી, સર્વે ગાનારીઓ ટર્ન પ્રમાણેજ ગાવા આવતી તથા સ્પેરમાં હોય તે લોક પાસે પગચાંપી વગેરે લાઈટ વર્ક લેતો.

એક દીવસ ઉરનતો શાહ કાસીમને મલવા આવ્યો હતો તે પ્રસંગે નૌશીરે હુશેન ગેહનો ટાઇમ હોવાથી એક એવી ભૈરવી ગાઇ સંભલાવી કે સર્વેની આખમાથી આંસુની ધારા નીકલવા લાગી જેથી દરખાસ્ત હોલ એક દરીયામાં ફેરવઈ ગયો ને કાસીમે બેટ લાવવાનો હુકમ કીધો જેમાં બેસી સર્વેતે ઘેરે જવું પડ્યું.

એનામાં રાગણી ગાવાની એટલી અચ્છી શક્તી હતી કે જે દીપક રાગ ગાય ને બટનની સ્વીચ દબાવે તો એની મેલે ત્યાં લાઈટ થઈ રહેતી ! મલાર રાગ ગાતો ગાતો એ વગર ટીકીટે મલાડ સ્ટેશન આવ્યો જતો તો બી એને કાઈ અટકાવવું નહીં ! ને કહ્યાણુ રાગ જેવો ગાવા માંડે

કે કાસીમ ઉંઘમાં ચાલતો હોય તેમ દરબારમાંથી હટી સીધો મોરીખંદર તરફ ચાલી જતો તે મુંગધમાં પ્રોહીખીસન હોવાથી કમ્પાણથી બે પેમ ઠોઠીને ચાલી આવતો.

એણે પોતે એક ગઝલ જોડેલી જે કાસીમને બહુ પસંદ પડવાથી તે દહારામાં દહોરસો વખત તેની પાસે ગવરાવતો.—

“મધુ બનમેં મધુરા જાલ મેના જાલે,
જાલ મેના જાલે,—જગર પ્રેમીકા ડાલે.—મધુ બનમેં.”

શેર.

મા કહે મેરે આવત પુત,
ઝોર બહેન કહે હમકો ડરાતે બુત;
આએ માંમુકે સખ લડકે,
ફીરતે પહેન કે કેશમીર સુઠ.
જળ આપસમેં ચલે કથડે,
તળ હોલી હય સખ લુટા હુઠ.
અયસી દુનીયાં હી માયા હય,
કે મારતે ઉઠાકે ઇમલીશ બુટ.—મધુ બનમે.

એક દહાડો વીર કાસીમને તખલા શીખવાનું એકાએક બેળું ચવડી આવ્યું. પહેલાં તો નૌશીરે ધંખારમાં આવલ રાંધવાના તપ્પીલાં મંગાવી તેની ઉપર પ્રેકટીસ કરાવી કે એની ઉપર હાથ કેવો બેસેય તે જોઈને એક જોડ તખલા મંગાવે પણ પહેલે દહાડેજ તપ્પીલામાં ગોખા પડી ગયા તે રેવનમાંથી ઉખડી ગયા. ત્યારબાદ નહાવાના ખાત્રી ટખ ઉપર પ્રેકટીસ કરાવી, પછી ઘાસલેટના ખાલી ડખા ઉપર એમ હાથ આરતે આરતે હલકો થતાં એ મજેના તખલા શીખી ગયો. પણ ફેર એટલેજ પડતો કે આંગણા મારવાને બદલે એ ધખખાદાવ રમતો હોય તેમજ તખલા ઠોકતો. વીર કાસીમ ને નૌશીર સાથે એટલો સારો અનખનાવ થઈ ગયો કે એક બીજને જોયા વગર એનજ નહીં પડતું. કાસીમે ઘણુંબી કહ્યું કે બહોં મારા રાજમાં એક એકથી સરસ બદસુરતીઓ પડેલી છે, તું કહે તેની સાથે નેકાહ કરી આપું પણ એ એકજ જવાબ દેતો કે હમણા તો હું “અર્થ કંદોલ” એટલે કે બ્રહ્મચર્ય પાલું છું ને પુરતી ઉંમરમાં આવીશ ત્યારેજ પરણીશ પરંતુ પેલા કહે તેમ કુદરત આગળ સર્વે નાચાર છે તેમ દરબારની એક ઈરાની ગાનારી મીસ પરવીન સાથે નૌશીરને ઘાડો મીત્રાચારી થતી ચાલી. મીત્રાચારીએ પ્રેમનું રૂપ પકડ્યું ને પ્રેમમાંથી લવ ઉત્પન્ન થયો. પહેલા તો

૨૨] ફેરાસ રાહ મામ કરમીન્સ પર ફેવરીટ, અને આવી વાર્તા હુમ વેચાય છે.

એ લોક હસવા મસ્કરીમાં એક ખીખને તમાચા મારી એમ કરવા લાગ્યા, પરંતુ જ્યારે નૌશીરે જોયું કે આસ્તે આસ્તે એની મોઢીનીમાં ફસ્મા જતો હતો ત્યારે એણે પોતાનાં જીમરને એક મારી જોઈ પરંતુ અફસોસ હવે બહુ મોડું થઈ ગયું હતું. આમ વાત કાસમના જાણવામાં આવે તો પણ ડોકું ઉડવાનો સોદો હતો માટે એ લોક જાહેરમાં નહીં મલતાં હાલ પુરત તો કાગલ પતરથીજ વહેવાર રાખતાં, પરવીન નોટપેક કાગલજ લખતી જેના પૈસા ખી ખીયારા નૌશીરનેજ ભરવા પડતાં.

પ્રકરણ—૧૦ સું.

સહવારનો વખત હતો, પક્ષીઓ પોતપોતાના માળામાં પાછાં ફરતાં હતાં; તાજાં ફુલો કરમાયલાં જેવાં દીસતાં હતાં. અલીબાગના પરસ્તાન ગાર્ડનમાં પાંણી સીચેલું હોવાથી ઠંડક માલમ પડતી હતી. આયાઓ નદાનાં બચ્ચાંઓને રજલતાં મુઠી પોતાના ઓલખીતાઓ સાથે ખીખી-ખાખા કરી રહી હતી.—

પરંતુ એક ઝાડની નીચે ગોઠવેલા જેંચની ઉપર એક સુંદરી બહુ ગંભીર વીચારમાં હોય તેમ બેસી કાષ્ટની રાહ જોઈ રહી હતી, તથા પોતે પુરતી શાંત છે કે ઉશ્કેરાયલી હાલતમાં તે જેવા માટે દર પાંચ પાંચ મીનીટે ગજવામાંથી થરમા મીટર કહાડી બગલમાં મુકી જોતી હતી. તેટલાંમાં તો તેણીની નજર બાગના દરવાજાનું તાલું તોડી દાખલ થતા શખ્સ ઉપર પડતાં એકદમ ઉભી થઈ. ઉભી થઈને દોડી ગઈ ને દોડી જઈને તેને વલગી પડી.

“ઓહ નૌશીર ! નૌશીર, વલી તેં મને આજે કાંય અહીં બોલાવી ! શું કાસીમના જાણવામાં આપણી વાત આવી ગઈયે ? જા બા, તારું હીટલર જેવું ગંભીર કાચું મને જરા નહીં ગમતું. જે હોય તે જલ્દી બોલી દે, બા.”

“હા, પણ તે ડીયર તુંજ બોલ્યા કરેય ને મને તો બોલવાનો ચાન્સજ નહીં આપતી તે ! હા કંઈક તેવું છે ખરું. વીર કાસીમની જાણમાં આપણી બાબત આવી ગઈ છે, માટે આપણે જે કરવું હોય તે જલ્દી કરી નાખવું જોઈયે ને તે કરવુંજ જોઈયે. કાંય નહીં જોઈયે ? હું એમ પુછું.

આ વાર્તામાં બહેર ખખર કાપવાના લાવ એકા છે, કા. મારકેટ, - મુંબઈ. [૨૪

કંઈ કંઈ તારાં સર્ગા વહાલાં કહે છે કે નહીં? તહાં આપણને હાલમાં તો ઉપડી જવું પડશે."

"હા છે. પણ તે તો ખુબ દુર ધરાંનમાં છે. તું એમ તો નથી કહેવા માંગતોની કે આપણને ત્યાં દુરદરાજ જવું પડશે."

"અરે હવે દરાજ ને બરાજ-અહીંયાં કુતરાંનાં મહોતે મરવા કરતાં તો લે બહેતર, મારો વીચાર જેમ બને તેમ જલદી નીકળી જવાનો છે. હમણાં રમજાન મહીનો બી ચાલે છે એટલે ભુખે પેટે આપણી પાછલ કોઈ તપાસ કરવા નીકલશે બી નહીં. શું વીચાર?"

"હા ડીયર તું કહે તે ખરું. મને કંઈ એ વાતમાં ઝાઝી સમજ નહીં. પણ મને છ સાત કલાકની મહેતલ આપજો કે "બહાઈટ વે" માં કલોઅરન્સ સેલ છે તે એક ફેરો મારી આઉં."

"ચ-ચ-ચ-તમારાં બેરાંઓનું તો એ રહીજ ગયું. ડોકાં ઉડવાનો સોદો હોય તો બા તમે લોક સેલમાં જતાં નહીં અટકો."

"વારું ચાલ ડારલીંગ, એમ ગુસ્સે ના થા. તું ગુસ્સે થાય છે ત્યારે તારી તલવાર મ્યાંનમાંથી ચીમકતે જોય છે તે મને નહીં ગમતું."

"વારું બીજી બી કંઈ તૈયારી કરવાની બજા છે કે? મેં આજે બખર કહાડી છે તે."

"એસ. એસ. અગ્રેમેન્ટુસ આવતી કાલે ઉપડવાની છે તેમાંજ મારો વીચાર છે."

"અરે મરેરે પણ મને કેમીસોલ, પેરેસોલ, વગેરે લેવાનુંય તે. તું એમ શું બા ઘોડે ચડ્યોય. વસ્તી આપુને રસ્તામાં કહાં મલશે?"

"મેં પી. એન્ડ ઓ. ની ગામડ મંઝાવીને બધું જોઈ રાખ્યું છે. એડનમાં અચારીયા બ્રધર્સની મોટી ફર્મ છે તહાંથી તુંને જે જોઈશે તે મલી શકશે. પણ હા, એક ચીજ લેવાનું ભુલતી નાં. તારા દરદાગીના વગેરે જે હોય તે બોસતરામાં બાંધી લેજો. ચાલ ડીયર હું જઈ છું. વસ્તી પેલા કાસીમ ફાસીમને કંઈ વહેમ પડશે તો કાલનો દુકાલ આજે પડશે. હા, પણ જોની ડીયર આજે આખર તારીખ છે તે પેલાએ મને હજુર આય મહીનાનો પગાર બી નથી આપ્યો. કહે છે કે ચામડાંની તીજેરી-માંથી ઉંદર નોટ ચાવી ગયા તે નવી છપાવા મોકલી છે, તે બે પાંચ રૂપીયા હોય તો આપી જતી."

“લેનો ડાલી”મ, તારા જીવ કરતાં કંઈ થોડું છે ! લે હમણાં તો છ આના છુટા છે તે ફાવે તેમ ખરચ કરજો. પણ જરા હાથ રાખીને ખરચજો. વહી કાઢની પાસે હાથ નહીં ચોરવો પડે.”

આ પ્રમાણે જોડવણ કરી વલ્લી સહવારે અંધારું થયા પછી પરવીન તથા નૌશીર કાંકા સાથે ઉપડી ગયાં. અલીઆગનો કીનારો જેમ દુર જતો ગયો તેમ તેમ પેદર વતન ધરાંન જેવા માટે નૌશીરનો જીવ તલપાપડ થઈ રહ્યો. હીંદુસ્તાનમાંથી ધરાંન, જોહ તે દીવશોની થાકવી નાંખનારી કંટાલા જરી મુસાફરી દીવસના દીવસ સુધી નીચે આકાશ ને ઉપર પાંજી સીવાય કંઈજ દેખાય નહી. તે વખતમાં એરેખીયન સી, એપોલો સી, તે મઝમાંવ એનલને રસ્તે જવાતું હોવાથી ઘણા દીવસ લાગતા. બોટમાં બાથરૂમની સગવડ નહીં હોવાથી દર આઠ દહાડે બોટને જર દરીયે ઉભી રાખતા, તથા સર્વે ઉતાડ્યો કાંસરપુલ પહેરી દરીયામાં નાંહી લેતા.

અંતે દયાવંદ પહાડનો કીલ્લો દુરથી દેખાવા મંડ્યો તથા શાહ જમશીદનો તપકીરના રમાલ જેવો કાંદાભાતી વાવટો નજરે પડ્યો. નૌશીર તો હરખમાં આવી જઈ કીનારો આવી લાગે તેની અમાઉ ઉતરી પડવા ગયો. પરંતુ પરવીને સદરાની બોંચ પકડી અટકાવ્યો ત્યારેજ તેને પોતે શું જોખમમાંથી બચી ગયો તે જોયું.

રેઝવાંન અંદરથી તાર કીધેલો હોવાથી પરવીનનાં માંચ બાવા સ્ટીમર પર લેવા આવેલાં તથા નૌશીર ને હમાજેર કરવા લાગ્યાં. નૌશીરના સસરા નેરીઓસંગનો દરબારમાં સારો વગવસીલો હોવાથી એને શાહ જમશીદ સાથે ઇનદ્રો કરાવ્યો. તથા તુરતા તુરત તો કામચલાઉ બોડી ગાર્ડ તરીકે નીમણુંક કીધી. એનાં સાસુ રોદાબે પણ આવો પહેલવાંની જમઈ જોઈને ખુશ તો થયાં પણ અસલ ધરાંની નહીં હોવાથી અંદરખાંતેથી નાખુશ રહેતાં. એક દીવસ અસલ ધરાંની ખૂબ વીશે વાત નીકલતાં, નૌશીરને મનમાં બોટું લાગવાથી એણે અપુએ ધોરી નસ બોલી ક્યાંની ખુલુ લોહી બતાવ્યું તથા કહ્યું કે મારા મોટાબાવા ખી અસલ ધરાંનથી નહાસી એક રાતે રોસઈને હીંદુસ્તાન ચાલી આવેલા, તમે કંઈ મને રેંજુપેંજ ના સમજતાં.

મહેરણુ—૧૧ મું.

શાહ જમશીદ જોધપે તે કરતાં પોતાની ફતેહચી મગર થઈ ગયો હતો. એના વઝીરે એને મગરોથી બાઝ આપવા કાણુખી સમજાવ્યો કે જુઓ મહેરબાન, શાહ સીકંદર જેવોજી મરો ગયો તો સાથે શું લઈ ગયો ! કોઈ ચીજ નહીં. ફક્ત રક્ષીપીંગ સુટ ને બાટાનાં છુટ. માટે તકો બરી છોડી દેવ પરંતુ શાહે કોઈનું કહ્યું માન્યું નહીં.

એ વખતે અરબસતાનમાં ઝેમ્મો નાંમનો એક સીતમગર બાદશાહ બહાદુર અરબો ઉપર રાજ ચલાવતો હતો. તેણે આ લાગ જોધને પોતાના ત્રીસ હજાર ખચ્ચર એકઠાં કરી ગોદરાં, તકીયા વગેરે જોધતો. સરસામાંન લઈ પોતાના નાલાયક સેપાહો સાથે ઈરાંન ઉપર ચડાઈ આવ્યો. શાહ જમશીદે જ્યારે સમજ્યું કે ઝેમ્મો પોતાનાં રાજ ઉપર ચઢી આવે છે ત્યારે પોતે બી તોપમાં જોલાખની ગોલી બરી વલતો જવાબ આપવા તૈયાર થઈ રહ્યો, તથા નૌશીરને લઈને બહાર પડ્યો. ઝેટા ગાર્મોના કીલ્લા આગલ સખત લડાઈ થઈ, પરંતુ જમશીદ એના નખલા સીતારાને લીધે લડાઈ હારી ગયો તથા ઝેમ્મોના હાથ ઉપર કેદ થયો.

ઝેમ્મોએ આખેરી ઠચ્છા તરીકે કોષખી ચીજ માંગવા જમશીદને ફરમાવતાં લીધુતાં અચારની એક ચીરની તલખ કીધી, જે તેને આપવામાં આવી તથા જમશીદને બે કાણુલી ઓવર ડાટ પહેરાવી ઉભો રાખવામાં આવ્યો. ને કાચું ટાંખોટું ગળી જઈ જખરજસ્તીથી આપધાત કરવાનો હુકમ ફરમાવ્યો, કે જેથી ઝેમ્મો પર બદનાંમીનો ડાઘ નહીં રહે.

નૌશીરને જીવતદાંન બક્ષવામાં આવ્યું ને તેજ જગ્યા ઉપર ચાલુ રાખ્યો, પરંતુ હારેલો સપેહસાહાર હોવાથી છુટને સોલ મરાવાનુ એલાવન્સ મલતું બંધ કીધું.

એક રત્રે નૌશીર સાથે ટેલીફેન ઉપર ટાયલાં કરી સુતા બાદ ઝેમ્મોને સ્વપનું આવ્યું કે ત્રણ જંગી સ્વારો ચકાયક આવે છે ને તેમાંના એકે ગુરજ પકડેલો છે, જેના એકજ ફટકાથી પોતે બેશુદ્ધ થઈ જાય છે પણ ગજવાંમાંથી સ્પેલીંગ સૉલ્ટની બાટલી કહાડી સુંઘતાં પોતે હોશમાં આવે છે ! આવું બયંકર સ્વપનું જોધ ઝેમ્મોએ કલ ખાધી, ધાસ્તીથી તેનું જીમર ચીરાઈ ગયું જે ટાંકા મારી સાંધી લીધું ને ઉંઘમાંજ એવો પોકાર માર્યો કે જેથી પાયા વગરનો મહેલ ધુજી ઉઠ્યો ! આવ અવાજથી હમાંમખાનાં-

માંની બાનુંઓ ચમકી હી, ને બાનું બચ્ચરવાક ને ફલાવરવાક દોડી આવી. શાકને પેટમાં દાખી પોઠાર મારવાનું કારણ પુછ્યું. આય ચીંતાતુર સવા-
લના બવાબમાં શાક બોલ્યો. "અય બાનુંઓ, જે ચીજ તમે બાંધવા
મગો છો તે હું હાલમાં કહી શકતો નથી, કારણકે મહેલમાં કોલનવૉટરની
બાટલી આજેજ ખલાસ થઈય ને તમે સમજીને બેશુદ્ધ થશો તો મને પાછો
બીજી બાટલી મંગાવવાનો ખરચ કરવો પડશે જે મારો હોમ મેમ્બર મુનશી
આપે એમ લાગતું નથી માટે તમે હાલ પુરત તો મોકુફ રાખો. વખત
આવતાં સૌ થઈ રહેશે.

બીજે દીવસે બટકનાં બાફેલાં ઇંડાનો નારતો ઠીધા બાદ ઝેમ્બોએ
સર્વે આકેલ વકાઝેલને એકડા કરી રાતનાં સ્વપનાંની તાસીર પુછી. સબલા
નજીમી પુટેલે દીલે ઘેરથી પાંણીમાં બીંજવી લાવેલા દુવાલે આંખો નુછી
ઝેમ્બોની સાંબે હિલા જેમાંથી એક નજીમી આગલ આવી હીંમતથી બોલ્યો.
કે "અય શાહ! આ સ્વાનું તારી અબલ દેખાડે છે. તું જ્યારે બી શીકારે
કે સહેલગાહે જય ત્યારે તારું સર હંમેશ મહેલની તીજેરીમાં રાખી
બેલાશક જજે કે જેથી તુંને કંઈ બી અલવલ આવે નહીં. તથા જે ગુરજ
તેં સ્વપનામાં જોયો છે તે એમ બતાવે છે કે તુંને હરણીયાનું મરજ
હોવાથી મારવાડીનું કરજ થસે જે તું તારો ગુરજ વેચી શીટાડી શકશે,
તથા બોણામાં હરગીઝ ખીર નાં ખાતો કે જેથી દીલ ઉપર કીર થાય.
અય નર, જરા આગલ સમજ કે આપણા દેશની ઉતરે અગની ખુણામાં
આવેલા અલખુરજ પહાડ ઉપર એક ટારજાંન નાંમે નર એની માંચના
ઘેરમાં જનમ લેશે ને તેને હાથે તારી અબલ આવશે" આ પ્રમાણે લવીશ
બતાવી સર્વેએ રખસદ ને કુરસદ લીધી.

x

x

x

બીજી તરફ ટારજાંન જેમ મોટા થતો ગયો તેમ રોજ લાકડાંની
તલવારથી સીંહેતો શીકાર હસવા મશ્કરીમાં કરતો ચાલ્યો. તે નહાવાની
ઝોરડીમાં ભરઈને રોજ પચાસ ઉઠમેસ કરી કસરત કરી અંગ કસવા
લાગ્યો. તથા ચાર આના ખરચી રોજ "એશીઆઇ સીતારા," "કાણુલી
થુતારા" વગેરે નાટકો પીટમાં બેસી જોઈ આવતો કે જેથી લડછની વખતે
કેમ કાંમ લેવું તેનું ટપુશન મલે.

આ વખતે ધરાંનમાં એક ખુરીયાંન નાંમના શખ્સના બે છોકરાઓ
ઝેમ્બોના બાવરચી ખાનાંમાં ખીમો છુંદવાના કાંમ ઉપર રાખેલા હતા.

એક દિવસ શાહ મકબચક ખાખરચીખાનાંમાં આવી જોય છે થું કે બંને છોકરાઓ ખીલાડીનાં ગોસનાં કવાખ ખનાવી રહ્યા હતા. શાહે ગુસ્સામાં આવી બંને છોકરાઓને કાલ કરાવ્યા, જેનું વેર લેવા પેલા છોકરાઓના ખાપ ખુરીયાને એક ઝુંડા ઝમ્ખોની સાંમે ઉભો કીધો જેમાં ઘણા અમીર હમરાવો દાખલ થયા જે ખુરીયાંની ઝુંડા કહેવાયો તે લોક દારઝાને જઘ મલ્યા તે ઝમ્ખો ઉપર ચઢાઈ કરવા સમજાવ્યો.

દારઝાને પોતાને ખરચે એ લોકને સીંગલ કપ ચામ ને અકેક લીમજી ખીસકીટ ખવરાવી શાંત કીધા, ને ભેંસનાં માયાંના આકારનો એક નવો ગુરજ બનાવવાનો ઝોડર આપ્યો. ઉધરાણું કરીને બપોરે ધંખાર કીધો તથા ઝમ્ખો ઉપર ચઢાઈ લઘ જવા તૈયાર થવા લાગ્યો. લેંધાને નવું નાઈં પોયું કે જેથી છીંકતાં તુટીને રકાશ નહીં થાય, પોતાના રખસને નરીયું ઘસીને નવરાવ્યો, વગેરે તૈયારીઓ કરી રાખી. આખરે ખોરદાદસાલની ખાંમદાદે સર્વે સપેહસાલારો સાથે પોણાં ગુલાખી પાંણી કમ ચામ પીને ધરાંન તરફનો રસ્તો લીધો.

પ્રકરણ - ૨૨ મું.

પવનતી મીસાલ મંજલ કાપતાં એક જગ્યા ઉપર આવી પહોંચ્યા. ખુરીયાંન કે જેનું જગર ઝમ્ખો માટે કીના ભરેલું હતું તે હરોલમાં ચાલતો હતો. ઝુંડા ઉઠાવનારે ઝુંડા ઉઠાવ્યો હતો પરંતુ ઉંચે જોઈને ચાલવા જતાં કેરાંની છાલ પરથી પગ સરી જવાથી ઝુંડા ઉઠાવનારે ગુલાંટ ખાધી. ઝુંડા પોલાદનો હોવાથી એટલો ભારી હતો કે આખરે કેઈન મંગાવવી પડી તે પાછો ઝુંડા ઉઠાવનારને ઉભો કરી કુચ શરૂ કરવામાં આવી.

દારઝાન દાઢગ્રીસ નદીને કીનારે થઈ બગદાદ આવી પહોંચ્યો તથા નદી ઓલંગવા સેપાહોને અકેકો કુટખોલ આવેલો હોવાથી તેમાં હવા ભરી સહી સલાંમત નદીને ખીજે પાર જઘ લાગ્યા. પોતાને માટે રપેશીયલ રખરનું ગોદરૂં રખાવેલું હોવાથી તેમાં હવા ભરી ખુશખુશાલ તેની ઉપર જેસી પોતાની બંદુકે હલેસાં મારી નદી પાર ઉતરી ગયો, ત્યાંથી પછી જેરસલેમ તરફ વધવા માંડ્યું કે જ્યાં ઝમ્ખોએ પોતાનો મહેલ આંખ્યો હતો.

શાહ ટારઝાને મહેલનું સર આસમાનસે લાગેલું બેધું જેની ઉપર પીતલનો કલશ દેપાદર સાલનો દીવસ હોવાથી આસો પાલીસે સાફ કીધેલો હોવાથી ચલક મારતો હતો. સેતાખીથી ઘોડો દપટાવતો મહેલ તરફ આવ્યો તથા દરવાજાના ચોટીયાંન ઉપર રખરના કુગામાં બરી રાખેલી ઝેરી ગંસ છોડી, જેનો બેશુધીનો લાભ લઈ મહેલમાં દાખલ થયો, તથા જે કોઈ દુશ્મન સાંબે મલતો તેને ગુસ્સાના ફટકા મારતો આગલ ધસ્યો.

ટારઝાને ક્યાંનો તાજ જે ઝમ્મેએ અમરદાદસોલને દહાડે પહેરવા રેવન મારીને આંનલીએ સાફ કરી ગોડાઉનમાં તૈયાર રાખ્યું હતું તે પોતે સર ઉપર મુકી તથા પૈયાનાં તખત ઉપર ખીરાજમાન થયો.

મહેલમાં ચોતરફ નઝર કરતાં ઝમ્મેનો પતો નહીં લાગવાથી જનાંન-ખાનાંમાંથી કાલી આંખવાલી ને આફતાખના ચહેરાવાલી નાંઝનીનેને ટારઝાને બોલાવી ને ગધેડીનાં દુધે નહાંન નહવરાવી ગુમરાહીના અંધકારમાંથી તેઓનો આત્મા પવીત્રાઈથી રોશન કીધો. તે ઔરતોએ ટારઝાનના સવાલમાં બજાવ્યું કે ઝમ્મે હિંદુસ્તાન તરફ એના બાડીગાર્ડ નૌશીર સાથે બહુસ્તાન નાંમનો મુલક સર કરવા ગઈ કાલેજ થરમોશમાં દોરી બરી છડા પાંઉં ખાંધીને એની મમઘને છેલ્લી સલામ કરી સધાવ્યો છે, કારણ કે નજુમી-ઓએ આગલથીજ એને કહી રાખ્યું છે કે આ ભાડેનું રાજ તારે થોડા વખતમાંજ ખાલી કરવું પડશે. નજુમીઓનું નજુમ ઉંધું વાલવા એ રાજ સવારના ડજન ચીકીન કપાવી તેનાં લોહીથી નહાતો હતો તો ખી જે બનવાકાલ હતું તે તો બન્યુંજ. ચાલો હવે જમણુ માટે પાતરાં ખીજાવવાનો ઓર્ડર આપો કેમકે પેટમાં કકરી પડી છે.

નૌશીરની ગેરહાજરીમાં સરદાર કુન્દુ કે જે બજાર હાટનો હીસાખ તથા ઘોખીનાં કપડાં લખતો હતો ને બજાંનાની પાસખાંની કરતો હતો તે યકાયક મહેલમાં દોડતો આવ્યો ને જોય છે શું કે એક નવજવાન બાદ-શાહ ઉંચી જગોએ ઝમ્મેનાં રંગ મારેલાં તખત ઉપર 'રંગ તાજે છે.' નું પાટીયું બેચાવગર બેઠેલો છે. તેનાં એક હાથ ઉપર ઉંટ જેવી લાંખી શહેરનાંઝ બેઠેલી હતી તથા બીજા હાથ ઉપર ચણોડીના રંગની મહતાખ ચહેરાવાલી અરનવાઝ બેઠી હતી, શહેરના તમામ દરવાજા ઉપર મીઠી માઉ-સનું લશ્કર કમર કસી ઉભું હતું.

કશેા ગજરાટ કર્યા વગર તેમજ એ બેદનો કાઠથી ખુલાસો ખુજા

વગર કુન્ડુ નમતો નમતો જઈ નવા બાદશાહને સલામ કરતો ઉભો ને કુવા દીધો કે:—

“અય શાહ, અમેા પર તેમજ અમારા વડીલોના રવાનો ઉપર તારાં રાજ અમર તપો. (તડકામાં) તું જેવા બાદશાહથી અમેા આશા રાખીયે છીએ કે મેથીની ભાજ તેમજ મુરા ઉપરનો કર અમારા રાજમાંથી નાબુદ કરી તું રૈયતને રાહત બક્ષશે, પાઉડર લગાડેલી એકટ્રેસો કરતાંખી તારાં રાજ વધું જલકતું થાઓ. તથા હવે પછી તારાં તખત ખીજ કાઈ મવાલીના હાથમાં નહીં જાય તેની સંભાલ માટે અત્યારથીજ જમીન સાથે રકુ મરાવી લેજે. ઓમીન! ઓમીન!

દીલાવર શાહે એનો ખરડો ઠોકી શાખાસી આપી તથા હુકમ કીધો કે જાઓ શાહી મીજલસનો તમામ સામાન તૈયાર કરો. ગોચનોને બોલાવો તથા શરાબ હાજર કરો ને યાદેયાદ ગણદેવીના શાહ ગુરતાદ ધામટને ટેલીફોન કર કે મીજલસમાં હાજર થાય તથા મઝગાંવ, ગીરગાંવ, ગોરેગાંવના નવા-બોને તેખી બોલાવવાનું ચુકતો ના તથા મારે માટે ડેનસીંગ પાર્ટીમાં જવા એક ફોગ કાટનો ઓર્ડર “લાઈન્સ”ને ત્યાં જલદી મોકલાવજે. ખાવાનું કોન્ટ્રેક્ટ કામા બાગના પાવરી મીઠ વીકાજી વેંકવેંકને આપજે ને ઈમલીશ ડીશ ઉપરાંત મોગલઈ તથા કાબુલી તથા ફ્રેંચ વાણીઓખી બનાવવા કહેજે.

બપોરની ફ્રેંચ ડીશ ખાસ કરીને લા-લેન્ડેમીન, વેજીટેરીયાં, લારા-લા-ખુઆ, તથા સોડા લેમન સાથે આલા-ઝીયોર મુકવાનું ચુકતો ના રાતની ડીશ ઇ-યુ-ડી-વાસ હાતે-ડી-લર્જ, ઇયુસ-વીલેપાર્લે ને વાઈન સાથે રેઝોપાર તથા ઝીંગેમાર મુકાવજે જાઓ હાલમાં તો એટલી તાકીદ કરો.

પ્રકરણ—૧૩ મું.

સહવાર પડતાં કુન્ડુ ત્યાંથી સેતાજ નીકળ્યો ને પોતાનું એરોપ્લેન તૈયાર કરાવી પેત્રોલ ઉપર ભાવ ચડી જવાથી ધાસતેલ નાંખી ઝમ્બોને એતાવવા દોડી પહોંચ્યો, તે સર્વે હકીકતથી વાકેફ કીધો ને બોલ્યો કે “ઓ જંગી જોધાઓના શાહ, તારાં કામ હવે ઉંધું વલવાનો દીવસ આવી પુગ્યો છે. કેમકે બહારના મુલકથી ત્રણ જંગી જોધા વગર જીનના ઘોડા ઉપર સવાર થઈ તારા મુલકમાં આવી પહોંચ્યો છે જેમાં એક દારઝાન

નાંમે છે તે તો તાડનાં ઝાડ મીસાલનો તથા રાજવંશી ચહેરાનો છે ને દરેક પગલું ઉઠાવતાં ધરતી ધુણ હે છે જેથી અમેને શહેરમાં આપો દીવસ સ્ટીમરોલ ફેરવાવાનું પડે છે. એ તો ઘોડા ઉપરથી ઉતર્યા વગરજ મહેલમાં દાખલ થયો છે ને જેને લીધે ફલાવર વાઝો ને હાંડી ઝુમરોનો ખુદો કરી નાંખ્યો છે. તારાં સર્વે એલમેને તલેસમો ખુણે ખુણે તરો અને સરકો છંટાવી નાખુદ કીધાં છે. હવે તારું કંઈ એની સાંખે શાવે તેમ નથી, માટે માઈ માંને તો અહીંથી સીધોજ હીમાલય ઉપર જઈ સાધુ થઈ જા, હું મહેલત ચેતીને તો તારે માટે ખાખી કદન ખી લેતો આવ્યો છું.

ધરાંનનો રાજકર્તા ઝાહાક ઝેમ્મો કુંકુની આ ગોદતેગોથી જેસમાં આવ્યો તે એને ખેલતો બંધ કરી તુરત લડાઈને માટે તૈયારી કરવા નૌશીરને ફરમાવ્યું. ઝડપી ચાલતા ઘોડાએને આંખમાં મુરમો આંજી તથા પગે ડનલોપનો હીલ મરાવી જીન બંધાવ્યા વગરજ રાતોરાત નૌશીરનો સાથે દોડતો છુપાં ભોંયરને રસ્તે ટોચ નાંખતો આગલ વધ્યો ને મહેલને ચારે તરફથી ઘેરી લીધો.

જ્યારે ટારઝાનના માણસોને આય વાતની ખજર પડી ત્યારે તે લોકોએખી પહેલાં તોપમાંથી પ્રે. જેમ્સની વીજળીક શક્તીની ગોળાઓ છોડવા માંડી. પરંતુ એમાસાને લીધે હવર્થ ગયલી હોવાથી આખરે પપેટા કાંદા છુટા મારવા માંડ્યા.

ઝેમ્મોનું લશ્કર કેટલાક દીવસ થયા બુખે મરતું હોવાથી એ લોકને તો ખોદાયજીવ પાયા, ને સાંખા લડવાને બદલે પપેટા કાંદા એકઠા કરવા માંડ્યા. નૌશીરે ઘણીખી જીમ મારી કે નાંપાકો જ્યારે લડવાનો વખત છે ત્યારે શરમ છે કે તમે તમારી જાન ઉપર જઈ પપેટા એકઠા કરવા માંડી ગયા. પણ લશ્કરે કંઈ એનું કહ્યું માન્યું નહોતું ને ખુશ ખુશાલ ગરમ પાણીમાં પપેટા ઝખકોરી અડધા કાચા પાકા ખાવા માંડી ગયા.

ઝેમ્મોએ મામલો તદન ખીચકલો જાણી લોખંડી બખતરથી પોતાનું તમામ શરીર લાંકી એખલોજ મહેલ તરફ ટારઝાનની શોધમાં દોડ્યો. છાપરાંનાં મંગલ્યાં મારફતે નીચે ઉતર્યો પણ જમીનને પગ લગાડે તે પહેલાં તો ટારઝને ગુરજનો એક ફટકો મારી એનું રેવન મારેલું ટીનનું બખતર તોડી નાંખ્યું ને આખેરનો ફટકો લગાવવા ગુરજ ઉચક્યો. તેટલામાં સરોશ ફેરેસ્તાએ દેખાવ દઈ ટારઝનનું નાંક પકડી ફરમાવ્યું કે હજી એની અબલ આવી નથી માટે હાલ તુરત તો એને ખાલી બંદીવાનજ કરવો.

ખીજે દીવસે સહવારે નાસ્તો પાણી કીધા બાદ ઝેમ્બોને ટેક્ષીમાં બેસાડી કંદ કરવા દયાવંદ પહાડ ઉપર લઇ ગયો, પણ ઉપર જવાનો રસ્તો ખૂબ કઠિંગો હોવાથી ટામરમાં પંચર પડ્યું જેથી લાચારીએ બાકીનો રસ્તો એક આનો આપી ટામરમાં જ મુસાફરી કરવી પડી. ટામરના કંડકટરે અલ્પપુરજ પહાડ આવી લાગતાં ટામર ચેન્જ કરવાની જીમ મારી જેથી એ લોકને વાચા બે ટાકીની ટામર પકડવી પડી !

જુહાક ઝેમ્બોને દયાવંદમાં કચદ કરી એને જોષ્ટું ફરતીચર, ફલાવર વાજ, શરાબની જામ તથા દુધ પીવાની શીથી વગેરે મુકાવી આપું તથા કોષખી ચીજની ગેરહાજરી માલમ પડતાં પોતાને ૧૦૯ નંબર પર ટેલીફોન કરવાની તાકીદ ફરમાવી પોતે ત્યાંથી રૂખસદ લીધી.

શહેરના પ્રખ્યાત પુરોહિત જમનાદાસ વાલજી, ઠાકરસી મકરસી, તેમજ અરદેશર ખીખીકાંન, જેઓ જર તથા ખજનાના માલેક હતા તેઓ પોતાની શક્તિ મુજબ નજરાણું લઇ ખીજે દીવસે દરબારમાં હાજર થયા તથા પોતાને ઝેમ્બો જેવા ઝાલીમ શાહથી રીહાયત બક્ષવા માટે દારજાનને શાખાસી આપી,

શાહે તુરીયાંની માંટી, સકરકનની ગુંથ વગેરે નવાજેસો જે રૈયત તરફથી થઇ તે ઇનડસ્ટ્રીયલ હોમમાં મોકલાવી આપી તથા રોકડી રકમ આપી તેમાંથી ગરીબ જરથોસ્તીને રહેવાને માટે ગોડાઉન બાંધવા અંજી-મનને વગર શરતે એનાયત કરી દીધી.

પાદશાહે તેઓ ઉપર વલતી નવાજેસો કીધી તથા સૌને તેમની હોંશયારી મુજબના ઓધાઓ બક્ષ્યા. જમશેદ જીજીવીને “સરદારે—આલા—ગ્રાંડ” નો માનવંતો ખેતાબ આપ્યો તથા સોનેરી રંગે રંગેલી મુઠ સાથની પતરાંની તલવાર ખાલી શોભાને માટે રાખવા એનાયત કીધી તથા કંઈખી ટંટા શીસાદ વખતે શાહની પરવાનગી લઇ તે વાપરવાની છુટ બક્ષી ખીજ સરદાર લવજી લંબેકાનને “સરદારે—આલા—હુલ હુલ” નો ખેતાબ આપ્યો તથા ખીજ નાના સેપાહીને લાલ લીલી શીટ હોદા પ્રમાણે બક્ષી તથા ચાંદને બદલે કોડેક કેમેરાથી લેવરાવેલા રૂપીયાના સોલવાલા પોતાના ફોટા દરેકને એકેક એનાયત કરી છાતી ઉપર લટકાવી ફરવાની તાકીદ ફરમાવી.

પ્રકરણ-૧૪ છે.

નાશીરનો વારો આવતાં શાહે એને કેદ નહીં કરતાં પોતાના અંગ રક્ષક તરીકે રાખી લીધો પરંતુ એ જરાખી શીઘ્ર કરતો માલમ પડે તો તો ચોવીસ કલાક અગાઉ મરદન મારવાનો હુકમ બહાર પાડ્યો.

સખલા નામદારોએ થાહ આગળ બધા જમીન ઉપર અકર બેસી બધા રખસદ ચાલી.

નેકતાલેના ટારઝાને જે જે કામો કાધા તેમા સર્વેથી પહેલું એ કે બધી રૈયતને રાજને ખરચે છુરીયાની પલાવ જમાડ્યો તથા ઇસપીતાલમાં સુવાવડી બાધ્યો માટે સુંદ મોકલી આપી. નાદલા છોકરાંએને દોધીને હલવો વહેંચ્યો તથા હંમરે પુગેલાને માટે ઇરાનમાં દરીયે કાનારે એક રેકલેમ ઉભું કરી આપ્યું કે જેથી દરેક જુવાન્યાને સંસારનો સાથો શોધી લેતાં વાર નહીં લાગે. જેલોમાં સુકું નાંન ને પાણી આપવાનો ઝમખોનો હુકમ રદ કરાવી રોજ મોટી દાલ તથા ધરબનું અચાર આપવાનો બંદોખસ્ત કોધો. ટારઝાને જ્યારે પોતાની મુરાદને પામેલો જોયો ત્યારે શાહી રાહરસમ મુજબ શહેનશાહી મહેલ તેમજ તાજ વ તખ્તને ફરી એકવાર ખસેડે જમપાન મરાવી તૈયાર કરાવ્યાં ને મહેર મહીનાનાં મુખારક મહેર રોજ શાહી તાજ માંકડ વખોડી સર ઉપર મુક્યું.

લડખની ગરબડમાં આપણે નાશીરની માથુક પરવીનને તો લગભગ ભુલી ગયા. લડખની ધાંધલમાં નાશીરને શેહાદી કરવાનો મોઢો તો મલ્યોજ નહીં પણ જ્યારે હવે ટારઝાના રાજમાં સુલેહ શાંતી હતી અને દરેકનાં ઢોર ઢાંખર પણ તખેલાઓમાં આરામથી પોઢતાં હતાં ત્યારે એક દીવસે નાશીરે શરમાતાં શરમાતાં પોતાના સસરા નેરીયોસંગની શેહાદી માટે બહાલી માંગી.

“મહેરખાન નેરીયાસંગજી (આખમીન નેરીયોસંગજી) ત-ત-ત છે તે કરીને મને જરા ખાનગી વાતમાં તમારું મત છે-તે-હું પુછવું છે.” નેશીર બોલ્યો.

“અરે હારે, એમ ત-ત-પ-પ થમને ગબરાયા શાનો કરે છે ? હું જાણું છું કે તું પરવીનનો ઉમેદવાર ને ધાનદાર છે ને હવે જલદી શેહાદી કરવા માંગતો હશે.”

“હાજી હાજી, તમે કહ્યું તેમજ કંઈ છે. હું તો ખાલી સહેજ તને માટે પુછવા આવેલો.”

નેરીયોસંગ કે જેવણને છ ચોખીયાર માંથે પડેલી તે આય એક

વગર મહેનતે ક્યારે જતી જોઈ જોવા—“નાશીર, તું હીમતવાન છે. હીમતવાન છે. આમતવાન છે. (અહીં એ બેટા સુધીપર) એ તો આમ બાદ-
શાહનાં બદ કામતને લીધે તું તારી બહાદુરી બતાવવાનો મૈદા મલ્યો નહીં પરંતુ હું તો તારી હીમત કરું. આપણે આવતા અશીશન મહીનાના આસતાદ રાજે અહીંની ફસલી અગીયારીમાં અસલી તાજ રસમ મુજબ તારા ચાર ચોખા છંટાવી આપશું. તારાં માંચ બાવાને બોલાવવાં હોય તો તાર કરતો આવજો!”

“અરે નહીંરે એ ધુજરાંઓ તારનું નામ સમજીને બેશુદ્ધ થઈ જશે. એ તો હું પાછો હિંદુસ્તાન જવસ, ત્યારેજ વાત થઈ રહેશે.”

ને આય પ્રમાણે નાશીર બાવા અહીં પેદર વતન ધરાનમાંજ ઠર પડ્યા. તોખી દીવાસાને ખાતર તવડી એક તાર કાઢ્યો.

તાર તવડી પુમતાં નાશીરના બાવા કેકાઉસ ખીન શીરાઝ બોલ્યા.

“બેથું! હું નહીં કહેતો હતો કે એ પોયો કાઢ ખી દહાડો નામ કહાડશેજ. મોડે વહેલે એ ધરાંનનો શાહ બને તો હું અબ્નયમ નહીં થાઉં.”

સ્ત્રીઓનાં દરેક જાતનાં દર્દો માટે જગમશહુર
સર્વોત્તમ શક્તિવર્ધક દવા

મહિલા જીવન

વધારે પડતો કે અનિયમિત અટકાવ, પ્રદર, લોહીવા, રુદ્ધિય, શરીરનું ધોરણું, પેડુમાં થતો દુઃખાવો, કમરમાં થતી કાટ, છાતીમાં ગભરામણ થતી, જીવ બળ્યા કરવો. બેચેની, ઝીણા તાવ, અશક્તિ, હીસ્ટીરીયા, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ, ગોજો ચડવો, મથું કાયમ દુખ્યા કરવું, લાંબ ચઢવી, અન્ન પર અશ્ચી, ઉલ્ટી, ખાંસી, રતવા, ઝાડાની કમજોયાત, ગર્ભાધાનમાં વિઘ્ન ઈ. દરદો માટે અકસીર પુરવાર થયેલ છે. સુવાવડ પહેલાં યા સુવાવડ પછી યા સુવારોગમાં આપવાથી શરીર તંદુરસ્ત અને રૂઝ પુરૂ બને છે. કો. રા. ૨), તથા સીસીના રા. પા. ૮. ખ. જુદું. રજી. ટ્રેડમાર્ક 'એનસ' નં. ૩૦૨, દરેક શહેરમાં જાણીતા દવાવાળાને ત્યાં મળે છે.

બનાવનાર:—જે. એન. શેઠના. નડિઆદ.

હિંદુસ્તાનના સોલ એજન્ટ:—ચીમનલાલ ખો. શાહ.

ગોવિંદ બીહારી, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

“અરે હારે મરે, આપરાં કહાં નસીબ કે એ સીધો પાધરો ઘેરબી આવે.”
આપરે લગનના ખરચમાંથી બચ્ચાં તેજ મનીમત કરોની?” નૌશીરનાં માંમે
બોલ્યાં.

બીજો દીવસે નૌશીરના ખાવાએ વલતા જવાબમાં એક પોસ્ટ કાડે
લખ્યો.—

“હીયર ગુસ્સી ઝાય નૌશીર,

તારો તાર મલ્યો, મલતાની સાથેજ ઉખેડયો જે ઉખેડતાની સાથેજ
વાંચ્યોબી. દીકરા તે તારમાં લખ્યું કે અહીંયા આવતા ના પણ તે તારાજ
નસીબમાંથી અગીયાર રૂપીયા પહેરામણીના મયા. દીકરા તું પન્યો તે
ખરે પણ આપરાં ખાનદાનને લાયકની છે કે નહીં તો મારે મોઝ કપજ
જશે હું કે. કંઈ નહીં નાદાન હોય પણ ખાનદાન હોય તો ચાલે, ને
દીકરા તું કંઈ સુધર્યો કે નેની દીકરા અહીંયા કરતી બહુ મેંધી મલેચ
તે ઈરાંનથી તારી માયને વારતે લેતો આવજો. છ ઈચ પહોલી ને ચૌદ
ગજ માપીને લેજે, બાર ચૌદ વરસ જેવું નહીં પડે તેવી ને ચૌદ તે
ઈરાંનનો શીરાઝી વાઈન ! દીકરા આવે ત્યારે એકાદ હાંડો લરીને લેતો
આવજો. ને આપરે ઈતીહાસમાં વાંચ્યુંય કે ઈરાંનના ઘેરા તો પહાડી ને
સાતેક કુટ લાંબા હોયજ તે તારી ઘેરીની એવરેજ લંબઈ જરા મોકલી
આપજો કે આપણા બારણાં બદલાવવા પડશે કે કેમ તે સમજ પડે !

બીજું આપણી લાલ મરઘીને તું ગયા પછી બહી થયો ને મરી ગઈ.
ને કારો મરઘા હજુરબી એની વીસ રાણીઓ ઉપર એખલોજ સ્વરાજ
ચલાવી રહ્યોય.

બીજું પહેલે મારનઃ પાહલનજને તહાં જોડ છોકરી આવવાથી જગા
નાહલી પડવાને લીધે ખાલી કરી ગયાંય.

ઈરાંનનો રાજાને જરા અસેમસે પુછી જોજેની કે હીંદુસ્તાનથી કલીંગર
મોકલીયે તો સારો ભાવ આપશે કે નહીં તો તાપના દહાડામાં માયા
ઉપર મુકવા ખાલી કલીંગરના કોટલાં મોકલું? જેહના જુદા જુદા ભાવ
જરા મારી ઉપર લખી મોકલજે. દીકરા, તું કેથે લડકમાં કપજ બપજ
જય તો ચોત્રીસ કલાક આગળથી તાર કરજે કે અમે અહીંયા બાણુનું
ગણનું ચાલુ કરીયે. દીકરા સમાલીને રહેજે.

લી૦ આઈ બેગ હ રીમેઈન (બીહાઈન્ડ) હસબન્ડ એફ ચૌર મધર,
કેકાહસ જન ફીરોઝ બીન નરીમાન કમાન્ડર એફ હુલહુલ બેટેલીયન
એફ નવડી.

પ્રકરણ—૧૫ મું.

ઉપલું કામલ નૌશીરને લગભગ ત્રણ વરસે મલ્યું, કારણકે કામલ તવડીથી સુરત આવ્યું પણ સુરતના પોસ્ટ માસ્ટરને ત્યાં છોકરું આવેલું હોવાથી ચાલીસ દહારા રજા ઉપર હતો, ત્યાં ચાલીશ દીવસ પડી રહ્યું. ત્યાર બાદ ફેરવડે થયું ને દીલ્લી થઈને પેશાવર ગયું, ત્યાં ફ્રન્ટીયર ઉપર તાયફાવાલાઓએ ટપાલને લુટી લીધો ને બધી મેકલ ઍગસ હાથ કીધી, લુટારા મહમદમેગના હાથમાં વાંચતાં વાંચતાં નૌશીરનો કામલ આવ્યો. પહેલાં તો પેટ પકડી પકડીને હસ્યો પણ પોતે બી બે ત્રણ બાપનો બેટો હતો ને બાપ બેટાની જુદા કવી કાતીલ હોય છે તે પોતે જાણ્યો હોવાથી એણે રપેશ્વલ કાસદ મારફતે તે રૂકો ધરાંન રવાના કીધો. કાસદ રસ્તામાં હાર્ટ ફેઇલ થી મરી જવાથી તે રૂકો એક બેટુતના હાથમાં આવ્યો. જેણે પાછો ટપાલમાં નાંખ્યો પરંતુ તે ટપાલનો થાંભલો ઝાડપાંતથી ઢંકણ ગયલો હોવાથી કોઇ પોસ્ટમેનની નજર તે ઉપર પડતી નહીં. એક દીવસ શાહી સવારી નીકલવાની હોવાથી રસ્તો સાફ કરતાં પોસ્ટનો થાંભલો નજરે પડ્યો. એમ રખડતાં રખડતાં તે કામલ નૌશીરને મલ્યું તો ખરું પણ તેટલાં તો ધરાંનમાં કચકંધ ફેરફાર થઈ ગયા હતા. ધરાંનના શાહે નવી ચાર પાંચ બેરી કીધી હતી ને ગુનીએને ત્યાં ચાર પાંચ શાહજાદાઓ થઈ ગયા હતા. નૌશીરને ત્યાં સુઝાં મુલાખ જેવા બેટાની આમદ થઈ હતી જેમાં એકનું નામ અરુપી હતું.

શાહ ટારઝનની અરખસતાંની મહોરદાર શીરીને પેટે ગુલયહેર નામની એક બેટી હતી. અરુપી એને દાખલા કરી આપતો તથા ઝંદ બાપાનું ટયુશનખી આપતો તથા દરેક ચીજ કોપી કરવામાં ગુલને મદદ કરતો. એમ લેશન કરાવવાને બહાને અવર નવર એ શાહી મહેલમાંખી જવા લાગો. નૌશીરને ધરાંનની એટલી મોહીની લાગી કે હોંદુસ્તાન જવાની તો વાતજ નહોં કરતો. વરસમાં એકાદ બે કામલ આવતાં તથા જતાં. એના પપ્પા હવે તવડી રેજીમેન્ટમાંથી ટાયર લઈ રીટાયર થયા હતા. જેવણુ ઘડી ઘડી નૌશીરને એક વખત પોતાને મલી જવા લખતા હતા. આખરે પોતે પંદર વરસ તાબેદારીથી નોકરી કીધી તેના બદલામાં શાહે એને નવ મહીના ફરલો તથા ત્રણ મહીના પ્રીવીલેજ કરીને વરસ દહાડો રજા આપી જેથી નૌશીર પોતાના માંય બાવાને મલવા માટે ધરાંનથી ઉપડ્યો.

૩૧] જહેરખખરવાળા અમને મહા કરે છે. તમારી જરૂરીયાત વેળા એમને આદ કરે

હિપડવાની રાત્રે ગુલ અરપીને મલવા આવી તથા એ લોકો અણનાં જાડની નીચે એકાંતે મળ્યાં. અરપીએ કામપ્લેટ કીધેલી નરાણું ટચની આંગણીની વચલી વાંટી ગુલને પહેરાવી જેના બદલામાં ગુલે સુન્નાની બોમપીન હેતથી સંભાળી રાખવા તે અવડી સવડીએ ગીરવી મુકવા નાશીરને આપી.

“ગુલ, મારું એક કામ નહીં કરે ?” નાશીર બોલ્યો.

“હા બોલની પણ, મેં કયે દહાડે નાં કહ્યુંય!”

“પણ શરમનીબી હદ હોયની. મારેથી કેમ મહેાંતે ચડીને મંગાય ?”

“હા-હા, હું સમજી. તું બહાલો હીંદુસ્તાન જાયય તે કંઈ ખરયવા જોઈયું હશે.”

“હા, ના, કંઈક તેમજ. જેની ડીયર મારા પપ્પાએ છ ટકાની પ્રેમી-સરી નોટ લીધી, ને ભાવ તેજીમાં આવે તો વેચી નાંખવાની વાર જોઈ પણ મંદી થઈ એટલે ખોટ આવી ડીયર.”

“એ હું તેજી મંદી કંઈ નહીં સમજું. લે તુંને હમણાં જોઈતા હોય તેટલા મારાં મમ્માં એ તીજેરીની પુપલીકેટ ચાવી બનાવી રાખીય તે અમે તો પપ્પાની હરસે જે જોઈયે તે વગર પુછવે લઈયેય. પપા તો ખીયારા રાજકાબનાં કામમાંથી નવરા થાય તો પેસા ગણુવા બેસેની ?”

“થેંકયું ડીયર, થેંકયું. પપા ગુલમહોરનાં જાડ નીચે મારી વાટ જેતા હશે આમાંથી તો અમારાં ચહડી ગયલાં ખીત ચુકવવાનાં છે સાહેબજી.”

“સાહેબજી. સાહેબજી. ટટા પણ મને લુગતો નાં હું અરપી ! ત્યાંથી પુગ્યાનો જરૂર તાર કરજો. બે પાંચ મહીનામાં તો મને તાર મલી જશે. તું જશે તેટલાં તો મારા કાકાનો શીરોજ છે, તેની સાથે હસી બોલી દહાડા કહાડસ. શું કહું, હા બા, મારાથી કંઈ હસ્યા વગર એમ રહેવાય નહીં.”

“જરૂર, જરૂર, ડીયર. પાયધુનીની સામુદ્રધુની પસાર કરી જેવું હીંદુસ્તાનનું ખાઈ દેખાવા લાગશે કે તહાંથીજ તાર કરી દેવસ ગુડમાય.

*

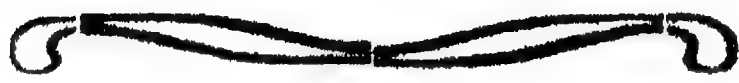
*

*

“કેમ અરપી શું કરી આયો ? મેં કહ્યું તેટલું લાવ્યો કે ? લાવ જોઈ કેટલું લાવ્યો ?”

“પપ્પા, હમણાં તો એ ખીચારીની પસમાં આટલા પાંનસો દીનારજ હતા. ખીજ તો કહેય કે એના પપાએ સારાં બ્યાળે મારવાડીને બ્યાળે ધીરીયાય.”

“હા પણ તો એટલા તો એટલા લે તુંખી એમાંથી બે પાંચ લે. તુંને ખી કંઈ લેવા કરવાનું હોસેની. એ તો એમજ દીકરા, ઘી ખાના ચક્રસે ને દુનીયાં ખાનાં સક્રસે, આવું બાદશાહી કુટુંબ હાય લાગુંચ તો થોડે થોડે વખતે રૂમડી મુકાબ્યાજ કરવાની. તું તો હજુર દીકરા નાદાંન છે. આસ્તે આસ્તે શીખશે.”

પ્રકરણ—૧૬ મું.

તે એક ખુશનુમાં સહવાર હતી. શાહ પોતે એના છેલ્લખીલા કુટુંબ કખીલા સાથે બંદર ઉપર નૌશીરને વીદાય હજીવા આવવાનો હતો જેની તૈયારી થઈ રહી હતી. લાલ જનજમ સીવધને આવી નહીં હોવાથી ઘેરે ઘેરથી માર્શીયલ ઝો વાપરી લાલ સાડીઓ મંગાવી રસ્તા ઉપર પાંચરી દેવામાં આવી હતી. સ્ટીમરનો રંગ પણ લાલ હતો. ને સર્વે કામના ગાલ પણ ગુલાબી ઠંડીને લીધે લાલ હતા.

નૌશીરે ઘાડા ઉપર બેઠાં બેઠાં હમાંમમાંજ ડોક ઢીલવી સર્વે કામની રૂખસદ ચાહી. પરવીનનાં માંચ ખાવા ખી આય ઘેરજમઈ થઈ પડેલા અરપીને જતો બેઈ જરા ખુશ દેખાતાં હતાં. કામએ કંઈ ને કામએ કંઈ લાવવા કહ્યું. શાહ ટારજાને હોંદુસ્તાંની કંઈ નવઈ લાવવા કહ્યું જેના જવાબમાં નક્કટ થઈને નૌશીરે કહી સંભલાવ્યું કે મહેરબાંન એ તો દાંત કરે કાંમ ને ખીખી કરે સલાંમ. દહોરીયાંવાલાનો છોકરોજ આખરે ધુધરે રમશે, ત્યારે તરતજ શાહે કાંસી કરાજીને ખેરસલા બેંકનો ખસો દીનારનો હાટર્ન—દુ-ધ ડ્રોઅરનો એક લખી આપ્યો ને તીચે મરાઠીમાં સહી કરી ગરમ સીંઝ મારી.

ગુલ એનો ખાપ જોય નહોં તેમ દુરથોજ સુતરઉ રૂમાલ ઉડારી અરપીને વીદાય ચહાતી એક ખુશમાં ઉભી હતી. આખરે સ્ટીમરે બહીસલ મારી પણ કાદવમાં ચીટકા બેઠેલી હોવાથી ઈજીન ચાલુ કરવા જતાં ઉપડી નહોં ત્યારે સ્ટીમરનું રોલર ઈજીન લાવી તેનાથી આંચકો મરાવી આપ્યો ત્યારે ચાલુ થઈ.

દરોન તહેરોન, માથેરોનના મુલકો છોડી સ્ટીમર પાયધુનીની સામુદ્ર-
ધુનીમાં હાખલ થતાં મુંખડતાં બારોનો ખુશનુમાં કીનારો દેખાવા લાગો.
રાજખમ્મ દાવરમાં ઠોકાતા ધંટાનો સહાઈથી સ્પષ્ટ સમજવા લાગો.

મુંખડ હિતરી એ લોક કરાંચી મેલ પકડી સીધાં તવડી ગમાં. તવ-
ડીમાં પગ મુકતાં કંઈ ઐરજ રંગ માલમ પડ્યો. નૌશીરે ઘેરની બારીને
પથ કાલા પડદા દુરથી લગાડેલા જોયા. અને સ્ટેશન ઉપર લેવાને માટે
પોતાના માનીતા સફેદ-દેવ ઘોડાને બદલે કાલો ઘોડો જોતાંજ એને વહેમ
પડ્યો કે ઘેરમાં કંઈક બન્યું છે ખરું. નોકરને પુછતાં માલમ પડ્યું કે
એના બાવા કેકાઉસ કેટલાક દીવસ થયા સીક હોવાથી હાલમાં ગેસના
ચુલા પર છે ને નૌશીરને મલવાને માટે ટગર કરી રહ્યાં આય સમજતાં
નૌશીરે ઘોડાઓને એડ મારી પોતાના મરતા પેદરને મલવા પુરપાટ
દપટાવી મુક્યો. ઘેરે જઈ જોયય તો કાલાં બીછાનાં ઉપર કાલી ચાદર
બીછાવી કાલા સ્લીપીંગ સુટમાં એનો પેદર સુતો છે. આગુબાગુ ટીપર્ષ
ઉપર કાલનવોટર ને એન્ડીની બાટલી પડેલી છે. માંદર ફાટેલા ટકીયા
ઉપર પગ ટેકવી ગુંઠનમંડ્યે પડી રડતી બેઠી છે.

નૌશીરે એકદમ આગલ જઈ વીલાપ કરતાં સર્વેને દુર કાઢ્યાં તથા
બાટલીમાંથી એક પેગ લઈ પોતે હોરયાર થઈ પેદર આગલ ગયો. પેદરે
નૌશીરનો હાથ આંખે દાખ્યો તથા બોલ્યો. "નૌશીર, નૌશીર, મેટા આયો
કે ? હું તારી વાર જોઈ જોઈને થાકી ગયો. ચાલ આયો તો સાઈ કીધું.
જોતી દીકરા હવે મારાં તો વલતાં પાણી છે, કાલ કાણે જોઈય. બેસ
દીકરા મારી આગલ બેસ."

"દીકરા પેલું આઇવોન્ટ દુ સી માય ડાર્લિંગનું ગીત ઘણું વરસે ગા.
મને બહુજ ગમેય. ને તારો દીકરો કહાં છે, લાવતી તેને મારી પાસે હું
જરા જોઈ તો ખરો કે તારા જેવોજ મવાલી નીકરશે કે કેમ ?"

"અરપી, અરપી," નૌશીરે છુમ પાડી.

"આયોજી, આયોજી હું તો જરા આયા રોઝેલીન સાથે રમતો હતો."

"આવો મોટા થયો તોખી આયાઓ સાથે રમતાં શરમાતો નથી."

અહીં આવ, મોટા બાવા બોલાવેય."

"પપા, એ તો છેતી તે ઈરાંનનાં દરબારમાં મોટા થયોય ને પંદર
વીસ આયાઓની સંગાય ઉછરેલો તે અહીંખી જોવા બયય." નૌશીરે
તોપ મારી.

“આવ હીકરા આવ. તારો ચહેરો નરો જાણે મારો નૌશીર, એખી નાશ્વો હતો ત્યારે તારા જેવોજ લાગતો તો. જોની હીકરાઓ, હવે હું આખર થાઉંય તે મારા બે બોલ જરા સમજી લેવ.

“જેહાંનદારે રાખી વીનંતી કબુલ,
આવ્યો બેટો કરવા ડખ્ખો મારો ગુલ;
શીખજે લુચ્ચઈ ચોદ્દના સખકો અનેક,
ને વેતરજે ખીસાં પાકાટ બેટા તું નેક.

રચનદીન બંદગીમાં ધરજે તું સર,
ને બીહીતો ના જોધને ઉંદરતું દર;
હિમીદ ચહાજે રખ પાસે જોડીને કર,
ને બાંધજે પછી હંમેશ કરતી ના નર.

કરીને મોનાખત યજ્ઞદાંતી ખાસ,
મેલવજે કેપીટોલની ખુદાખખસ પાસ,
આપી માલાઓને કરજંદની આશ,
ટપકામાં જોજે ઉંધી ચતી રાશી.

બરે મારા પ્યારા જો લખ્ખે ઝીગર,
કુપાવજે સવારમાં તું લોખાંન અમર;
જરતો નાં દીનમર તું ચમર ચગર,
લીફેન નંબર રાખજે ખગર છગર.

કુનાહતી ગઠરીમાં ન નાંખતો તું હાથ,
પૈસા એકઠા કરતો નાં, નહી આવશે સાથ;
પાલજે હંમેશ જોધને, સોજજે પ્રુટપાથ,
હોજે દુરવાંચી પાટીયું, મસાજને બાથ.

રતો નાં લડખ કે કજીયોં કંકાસ,
સ્તી નાં રાખતો ઓફ વલ્લખદાસ,

લેતો ના પાથેની મફત તું પાસ,
ને પીતો નાં હરગીઝ, દૂધની ઉપર છાસ.

અહેરેમનથી હરદમ તું ચેતીને ચાલ,
કરાવતો નાં જોખ તારા છોકરાના બાલ;
બદીથી સદા તુજનાં તનને સંભાલ
ચાલજે દુરથી જોધને કરાંતી છાલ.

હાજતમંદની હાજત તું ટાલતો રહેજે,
તરસ્યાને આપસકીમ ખવારતો રહેજે;
ટોપી અલ્લેચાંતી તું પહેરતો રહેજે,
ને ઘેરાંને હરદમ હસાવતો રહેજે;

ઉંમરમાં બેટો તુંજ આવેખી જ્યાર,
કહેજે ખુખ સતાવે માસ્તરને ત્યાર.
પીન બોકી બોકી કરે ઠંડોમાર,
ને ખાતો રહે હંમેશ નેતરને માર;

ખામદાદે ખીદાર ચઈ લેજે રખ નામ,
ને દોડતી મજગામતી પકડજે તું ત્રામ.
જતો ના હરગીઝ અમદાવાદ ગામ,
કમીશનથી વેચતો ના ઓરીએનટલ ખામ;

દમ શીખામણ આખર થયો તે ચાર,
રવાન થયું જ્યારે તેનું ઠંકુગાર.
ફરજંદ તેનો નૌશીર થયો હોશ્યાર,
કીધી હાથ ચાવી તીજેરીની બાર.

પ્રકરણ—૧૭ મું.

આય પ્રમાંણે નૌશીરના બાપે આય જોહાંન છોડતાં થોડી ઘણી શીખાંમણો. બેતબાજીમાં દીધી ને આખર પ્રાંણુ તળ્યો. પોતાનાં પેદરનાં મરણથી નૌશીરને બહુ લાગ્યું પરંતુ તે કીરતારની મરણ આગલ લાચાર થઈ પાયદસ્તેથી ઘેરે આવી ગમ લુલાવા રોજ નવટાંક જરતી ઠોકવા લાગ્યો. હવે નૌશીર આય નાંપાયદાર દુન્યાથી ધરઈ ગયલો હોવાથી પાછા ઇરાંન જવાને બદલે પોતાનાં વતનમાંજ રહી ફરીકાંમ થવાનો વીચાર કીધો: પણ જીવાંન અરપી ગુલને મલવાને માટે તલપાપડ થઈ ગયલો હોવાથી બપાવાની છમસી વીતાં ઇરાંન જવા પાછું માથું ખાવા લાગ્યો. નૌશીરે તો બાપના પેસા વ્યાજે આપવાનું શરૂ કરી દીધેલ હોવાથી એનું તો દીલ નહીં થયું પરંતુ પોતાની વફાદાર તલવાર આપી અરપીને ઇરાંન વીદાય કરવાનો વીચાર કીધો.

શાહે મંગાવેલી નવમની ચીજો તો મોકલવાના અખાડાજ કીધા. એની માંયે બહુ બી સમજાવ્યું કે અહીંયા બીજી ઘણી ગુલ મલી રહેશે. તું કહેશે તો આયાઓ સાથે રમવા બી દૈવસ. તારા બાપની સારી લાગવગ હોવાથી પંચાતનો કાયદો બદલી બે ત્રણ છોકરી પરણાવી આપશ, પણ નહીં, અરપી બે તો એક નહીં થયો એ તો હાલતાં ને ચાલતાં ને ઊંઘેસ કરતાં ગુલ, ગુલ, ને ગુલજ કર્યા કરતો. અરપીએ અત્રે આવ્યા પછી વફાદારી બધું કાગલ ગુલ પર લખેલું પરંતુ ત્યાંથી કંઈ જવાબજ નહીં મલે. વલી બીજું લખ્યું પણ તો ક્યાં એણે બીચારાએ બધું કે

“ફેવરીટ.”

‘ફેવરીટ’ ના ફેણુઆરિ મહિનાના અંકમાં વેદકના દુયકા આપવામાં આવ્યા છે તે જરાજરામાં ડોકટરને ત્યાં જવાને ટેવાયલાને રાહત આપશે. એક ફકરામાં ખાટા લિંબુનો રસ કેવા ઉપયોગી છે તે જણાવવામાં આવ્યું છે. આ અંકમાં પણ ડોકટર સોહરાય સંતોકના ‘કબીર વચનામૃત’ ઉપરાંત રમુજ દુયકા, નાની મોટી વાર્તાઓ અને સિનેમાને લગતી માહિતી પણ છે.

“ફિરોજ” હીલ આકર્ષક લેખો, વિવેચનહીન માત્ર ભે આને બધે વેચે છે. [૪૧]

કાગળ પુગતાં નહીં હશે માટે ત્રીજી વખતે ઇનસ્થોર કરીને રજીસ્ટર પોષ્ટ પારસલ કીધું જેનો ટુંક જવાબ આવ્યો કે—

ડીયર અરુપી,

મલ્યું તારું કાગળ કાલ, જોતાંજ હપ્પેડયું તત્કાલ,
થઈ વાંચી આનંદમાં ગરકાવ, જાણે ખાધો ખુરીયાની પત્તાવ.

તારું કાગળ મલ્યું, પણ શું કરું રેસની સીઝન ચાલતી હોવાથી
આજે લખું કાલે લખું કરતાં દહાડા નીકલી ગયા, વળી પોસ્ટ માસ્તરને
તહાં કવીન ફૂલેટ છોકરી આવવાથી પગારનો વધારો માંગ્યો જે પપાએ
સંકરાન નહીં કરવાથી હરતાલ પર ગયોય જેથી પેસો જરૂરી ખર્ચા
પાનવાલાની દુકાનેથી રેટમ્પ મંગાવવો પડ્યો. પણ કંઈ નહીં ડીયર તારા
કરતાં કંઈ વધારે નથી પેલી મેં અઢો આવે તો સાબુ ઘેર સસ્તો લગાવવો
તે લાઇન આપેલી તે ચાલેય કે? ટ્રાય કર્યા કરજે ને ડબલિંગ કર્યા કરજે.

કાકાનો ફીરોજ તું ગયા પછી રોજ આવેય ને બહુ હસાવેય મને બી
એ ગમેય ખરો, ટાઈમ પાસ કરવા પપાએ ધડાની દાર ને અફીણનો સટો
કીધો તેમાં જરા આવી ગયાય માટે તું આવે ત્યારે કંઈ રોકડ લેતો
આવે. ફીરોજ અવરનવર ચોકલેટ વગેરે નહાંની નહાંની ચીજો અપાવેય
તે લેઈય શું કરું, કેમકે પપાએ પોકીટ એલાવન્સ આપવાનું બંધ કીધુંય
ચાલ ડીયર અહેજો પડી તારી તબીયત ના બગાડતો.

લી૦ હું હતી છેઈ ને કદાચ હોવસ તારી ગુલબી ગુલ.

આમ અડધું નાશીપાસી બધું કાગળ વાંચી અરુપીએ ઇરાંન જવાની
ઔરખી જલ્દી તાકીદ કાઢી કારણ કે નહીં તો પેલો ગુલનો કાકાનો ફીરોજ
ત્યાં હસી જાય તો એની મહેનત ખરબાદ જવાનો સોદો હતો. હવે અરુપીએ
તડાકેમાર તૈયારી કરવા માંડી ને પપાને સમજાવીને થોડીક રોકડ રકમખી
લઈ લીધી, ડગલા પાટલુન ધોવા આપેલા તે એમના એમ ધોખીને ત્યાંથી
મેલા લાવી ખીસ્તરામાં બાંધી લીધા. હવે કાકી મામી કાકાને મલવાનો
ટાઈમજ કહાં હતો, જો કે ઘંબારના દહાડા હોવાથી છેલ્લો ઘંબાર ખાઈને
જવા ઘણીખી બહોંશ થઈ પણ નહીં, એને તો પેલો ગુલનો કાકાનો
ફીરોજ યાદ આવ્યા કરતો હતો.

* એહ તે દીવાસની ચાકરી નાંખનારી જંજલ ભરી મુસાફરી.

૨૨] આવી બેચાનની એક વાર્તામાં બાર સીનેમાં બેવા જેટલી મજાદ સમાવ્યો છે

સ્ટીમર ઉપર ન તો કંઈ રમત ગમતની સમવડ કે નહીં મલે છાંટો પાણી, અરપીએ પહેલા બે દીવસ તો અકડવકડે કહાડી નાંખ્યા પરંતુ ત્રીજે દીવસે હવા ખુશનુમાં હોવાથી ચંદ્ર તણુ ચતાં રોશની બેવા તુટક ઉપર આવતા દુરથી કોઈ સફેદ આકાર તુટકને બીજે છેડે ઉભેલો બેયો. આસ્તે આસ્તે અડધા સ્લીપીંગ સુટમાં ને અડધો બાટનાં ખુટમાં કદમ ઉઠાવતો અરપી આગલ વધ્યો ને હજી તો તે આકારની લગલગ લગોલગ પુગેચ તેટલાં તો તે આકારે તુટકની ઉપર ચઢી દરીયામાં ઝંપલાવાની વેતરણ કીધી. ત્યાં શુરો અરપી બેઈ શકે એમ નહીં હોવાથી એકદમ દોડી ગયો ને તે આકારને આપઘાત કરતો અટકાવવા પોતાની બાથમાં લઈ લીધો.

“તમે મને કાંય એમ બચાવી ? મારું હવે આય દુનીયામાં શું કામ છે ! હું કોણને વાસ્તે જીવું. ઓહ ખુદા ! બહેતર કે હું અત્યારે દરીયાની તલેટીએ હતો.” તેણી બોલી. હવેજ અરપીએ બેયું કે આય તો કોઈ આસ્ત હતી ને પોતાની જાંદગી વ્યર્થ ગુમાવતી હતી,

“તમે બુલોચ બાનું, જે ખુદાએ આપણને જાંદગી બક્ષીય તેજ એકલાને તે લેવાનો હક્ક છે. આપઘાત કરી જાંદગીનો અંત લાવવો તે બહાદુરોનું કામ નથી.”

“ઓહ, હું બેઈ છું કે તમે કોઈ બહાદુર નર છેવ. હવે મને જાંદગી જીવવાની કદાચ ગમેબી. આય તમારી નાલ્લી ફ્રેંચ બીઅડ સુરમાવાલી આંખ કરતાંબી વધુ કાતીલ છે “આટલું બોલી તેણી દહેશતની મારી બીહતી હોય તેમ અરપીને વલગી પડી.

પ્રકરણ—૧૮ મું.

“બાનું, મને આપનું મુખારક નાંમ કહેશે ? તથા તમે કંઈ તકલીફમાં હોવ તો સેવક ધુલ નહીં ને ધુલની પાંખડી બી મદદ કરી શકશે.”

“અય બહાદુર નર, હું એડનના પોસ્ટમાસ્ટરનાં વાછક મનીજેહની છોકરી છેઈ. મારું નાંમ બુલચેર.”

“તમે શું બોલ્યાં બાનું ? બુલચેર, મેં પલેનચેર, ઈઝીચેર, આરાંમચેર, એવાં નાંમ સમજ્યાંય પણ બુલચેર તો નથી સમજ્યું.”

“અહીંજ તમે ગોથું ખાવોચ. આખું નાંમ બુલબુલ ચહેર છે પણ

મારાં મમી દુકમાં બુલ્લયહેર કહીનેજ બોલાવેચ." ને એમ બોલતાં તે અંધકાર ભર્યાં શાંત વાતાવરણમાં એક દીલપત્રીર અવાજ પસરી રહ્યો.

"ઓહ આઈ સી. આઈ સી. વાઈં પણ તમે આપધાત શું કાંમ કરતાં હતાં તે તો કહ્યુંજ નહીં."

"વાત જરા ગંભીર છે, ને માંમલો ખીચકલો હોવાથી મને એ આખેરી પગલું ભરવાની ફરજ પડતી હતી. મારી માંનીતી ડીશ કાંદામાં ગોસ ગોસ ખાવાની મારાં મમાંએ આજે મનાઈ ડીધી ને પપાએ તેને ટેકા આપ્યો જેથી મારું સ્વમાન ધવાયું ને હું મારી જીદગીનો અંત લાવવા તૈયાર થઈ."

"મને બે શબ્દ બોલવાને માંફ કરજો, ખાનું, પણ જીંદગીમાં એવી નાની નાની ચીજો આપણે અનડર લુક કરવી જોઈયે. એમ આપરે ઘડી ઘડીમાં લાવ કાંનસ નાંક કાપું એમ કરીયે તો જીવાય નહીં. મારું માંતો તો તમે હવે તમારી કેબીનમાં જાઓ. તમારાં મમી વાર જોતાં હશે."

"ઓ નહીં, નહીં. હું એખલો તો જાઉંજ નહીં, તમુનેખી સાથે લઈ જવસ. આવો, શરમાવો ના "ને એમ કહેતી અરપીને હાથ પકડી જોરથી વંટોડ્યાની માફક ખેંચતી તેને પોતાની કેબીનમાં લઈ જવા લાગી,

"અરે પણ આય મારો હાથ સ્લીપીંગ સુટ તો જરા બદલવા દેવ. મને ખરાબ ખરાબ લાગેયતી."

"પણ તમેજ કહ્યુંની કે જીંદગીમાં એવી નાલ્લી નાલ્લી ચીજ જોવા બેસાયે તો જીવાય નહીં, માટે ચાલો એમાં તો તમે જીંદગીની માફક ઔર દીપી નીકલાય." ને એમ વાત કરતાં તેઓ બુલ્લયહેરની કેબીનમાં દાખલ થયા.

"અરે બુલ, મરે તું કહાં હતી? અમે કચરના વાર જોઈયેયતી! ને ને આય તારી સાથે કાણુ? મરે હવે કહાં મરું, આય દુકતી તો અત્યારથીજ હિંડાં પાણીમાં ફરતી દેણું. બુલના માય મનીજેહે ઉપરા સાપરી સવાલો કરવા જરી રાખ્યા.

"મરે મમાં, તમે અફક સવાલ પુછો તો જવાબ અપુંની! એમ ખીચરી પાટીયામાં કચુઅર કરી નાંખો તે શું બોલું? ને એવન તો છે તે કે-છે તે કે મીં તમારું નાંમ શું જો?"

"મીં અરપી, નાશીર કેકાહિસ ખીન શીરાઝ ખીન નરીમાંન." અરપીએ વચમાં ટાપસી પુરી.

“તે મરે તમે એમ પાંચ પાંચ નામ રાખીને ફરોય તે તમને કાંઈ પુછવા કહેવા વાળું છે કે નહીં ? તમે ચોરી કરીને નહાસી જવ તો અમે ફરીઆદી શું અમે માંડીએ !”

“જાનું તમે બુલોચ. અરપી મારું નામ છે. નૌશીર મારા બાવાનું ને બીજાં તો મારા મોટાબાવાનાં નામ સાથે અમારી નરીમાંન અટક લગાડેલી છે.”

“હું એમ છે ! ત્યારે પહેલેથી બસીયેની, ને તમે કાલી રાત્રે મારી છોકરીની સાથે કાંય આયા તેનો હું પુછાશે પુછી શકું ?”

“બેલાશક, બેલાશક, પુછી શકો છો મમમજી, તે બધું એવન તમારાં બુલડોગ ચેર કે બુલચેર શું નામ છે તેવણુ બધું સમજાવશે.”

“મમી, તમેજી જાજો વખત બહુ નોટી થાઓય હું ! પપા કંઈ બોલતા નથી ને તમે એમ પારકા માટીડાને કનસલ્ટ કર્યા વગર ઇનસલ્ટ કરોય.” બુલ બોલી.

“અરે હવે જોયું તારું ઇનસોલ્ટ ને એપસમ સોલ્ટ, બેસી રહેની. ને તું એવનની સાથે કાંય છે તેનો પુછાસો આપશે ?”

“જેવની મમાં, તમેા મને આજે ટેબલ ઉપર માનીતી ડીસ કાંદામાં ગોસ ખાવા નહીં દીધું તે હું ફરીયામાં નાંખાવી દેતી હતી તેટલાં આય બહાદુર નરે મને બચાવી ને હુંજ બહોંસ કરીને ઇનટ્રોડયુશ કરવા તમારી આગલ લઈ આવી.”

“તો લેરે વલી બીવરાવવા આવી આપધાત કરતી હતી ! તે અહીં કીધા ખાસડાને ! પાંચ છે તેમાંથી એક જોાળી થતે ને અમારા રીતના પૈસા બચતે. ખરશેદજી તમે બી શું એમ ઉધમને જોયા કરોય, મુંગામંતર કેમ થઈ ગયા.” મનીજેહ ગગડ્યા.

હવે બુલના પપા ખરશેદજીને બોલ્યા વગર ચાલે એમ નહીં હોવાથી કારત કરાજીને ટહુકો મુકયો. “અરે હા, હું કહાં ના કેઉંચ મકું જે ખરાખર છે, પણ એક રીતે ખરાખર તો નહીંજ તો એ તો ઠીક થયું કે બચાવી, ને બચી ગઈ ને બચીને આપરા હાથમાં આવી. ચાલો સૌ સાઈં જેનો સેવક સારો વગેરે ગમે તેમ લેલમસેલમ બોલી ગયા.

“તમારા સકાર બલેરે ખરશેદજી આય ઉખરા જેવીને કંઈ ઉહામ નથી દેતા ને બચી ગઈને બચાવી ગઈ શું બકોય. એ પરમાણે પોસ્ટ

ઝોશીસમાંથી શું ઠોરતા હોસો, મુવા સરકારને બી કાઈ મધ્યુજ નહીં કે તમારા જેવાને જેખમનું કામ સોંપેય.”

“અરે પણ મેટ. હું નહીં હોતે તો તમે લોક અત્યારે જુએ નહીં મરતે કે? તેના કંઈ વીચાર કાઢો.”

“ઝો લેરે, તે શું ગાંમમાં છોકરાઓની ખોટ પડીતી કે? હું મુવાને દીયે કાણુ ને તું મુવાને આપે કાણુ, જેવી વાત લઈ અપાય તે! ચાલો હવે આય બીચારા સાંમે ઉભા ઉભા ઝાંકા ખાયય તેવનને જવા કહેા કે આપરે બી ઘોંટાલો લઇયે.”

“મી લરપી તમે છે તે કં-કં-” ખરશેદજી બોલવા જતા હતા તેટલાં અરપી બોલ્યો.

“આઈ બેગ માય પારડન, પણ મારું નામ મી. અરપી છેજી”

“ઝોહ ડીયર આમ સી અરપી, અરપી. અરપ એટલે પરશીયનમાં ઘોડા થાયય ને અરપી એટલે ઘોડી. હવે ખરાખર યાદ રહેશે. મી. અરપી વી એકસકયુઝ વેરી મય ફોર ચોર ટ્રાવલ. કાલે બપોરે અમારી કેબીનમાં આવજો, આપણે તમારે ખરચેજ સાથે જમશું. ને જો તમોને ઝોશક લાગતી હોય તો બેલાશક તમારું બોનું અહીંયાં મંગાવી લેજો, મારા સમ છે. શરમાતા ના. મારા વાલીએ કંઈ બોલીને ભાંગરો વાટયો હોય તો તે દરગુજર કરવું. કાલે આપણે મલશું ત્યારે એની લાયકીની વાત કરશું. ને હું પુછવાની રજા લઈ લઉ છું કે આપ સાહેબ પરણેલા છેવ કે કુંમારા?”

“નેવની મી. ખરશેદજી હું પનણેત્રો બી નથી ને કુવારો બી નથી.”

“ઝોલ રાઈટ, ઝોલ રાઈટ, કંઈ શીકર નહીં. દુનીયામાં એમ બી બનેય. બનવું જોઈએ, ઝોફ કોર્સ ઝોફ કોર્સ. ટટા,

સાહેબજી” ને એમ બોલી અરપીને એક નરમ આંચકો મારી કેબીન બહાર મુકી ખરશેદજી એન્ડ કંપનીએ કેબીન બંધ કાઢી.”

અરપી જીલચહેરને એનાં સેમપલ માંચ બાવાનો વીચાર કરતો થોડી-વાર દરીયાનાં પાણી સાંમે ટીકતો ઉભો રહ્યો, ને આખરે કંટાળ્યો ત્યારે પોતાની કેબીનમાં જઈ સુઈ ગયો.

પ્રકરણ—૧૯ સું.

બીજે દીવસે સુરજ વાંદળામાં હોવાથી અરપી બરા લેટ ઉઠ્યો. બેઠમાંથી નવો ટાઇ ને બ્લેક્ટનું પાટલું ન કહાડી લટકાવ્યું ને રશીવલેસ ખમીસ પહેરી પુટક ઉપર આવી ઉભો. દરીયો આગલી રાત કરતાં વધુ શાંત હતો, મગરમછ એમથી તેમ દોડાદોડી કરતી દેખાતી હતી, સુરજનો સોનેરી પ્રકાશ સુનાનાં બટન ઉપર પડવાથી એક જાતનો ટોચાલાઇટ માંદક ઉજાસ પાડતો હતો, તેટલામાં પાછલથી કડક અસતરીની મખમલની ટોપી ઉપર ટોપ કરીને કાઇએ ધબ્બો લીધો.

“કમ વળી એમ ડાચું કરીને શાંતો વીચાર કરોય ? તાતા બાટાના કંઈ શેર બેર લીધાય થું ? સમાલજો હમણાં વોરનો મામલો છે ને એકા-એક વધપટ થઇ જશે.” ચવીત્રી બુલચહેર બોલી.

“બાનું, મને નહીં ખમર કે તમેબી એટલા કામીક છેવ. તમારાં માય બાવા તો સેમપલ છે તે મેં કાલેજ જોયું !”

“અરે એ તો એ લોકનો એવો સ્વભાવ છે. બીજું કંઈ નહીં. મરે કાલે મારા પપાએ પુછ્યું કે તમે પરણેલા છેવ કે કુંમારા ત્યારે તેનો જવાબ સમજવા હું કેટલી ઇતેજાર હતી, પણ તમે તો બલતોજ જવાબ આપ્યો.

તમે મને બચાવી ત્યારથીજ હું તો તમુંને મારા આશ્રમદાતા સમજીએ. મને હવે ખાનગીમાં કહોની.

“બાનુ બુલચહેર હું દીલગીર છું કે તમારી સાથે ફલરટીંગ કરવાને છુટો નથી. અત્યાર આગમચનો હું એક બાનુને પ્રેમીસ થઇ ચુકો છું ને તેણીને મલવા તો પાછો હું ઈરાંન જાહિંચ. વાત બહુ ખાનગી રાખજો નહીં તો ડોકા ઉડવાનો સોદો છે. ખુદ ઈરાંનના શાહની બેટીને કાનોજીગરથી હું ચાહુંચ પણ તેણીના કાગળ ઉપરથી માલમ પડેચ કે તેણીના મારી ઉપર પુરો જીવ નથીજ, હોસે તે હવે થોડા દીવસમાં જશુઈ જશે.

“દીયર અરપી તું મને એમ નારાજ કરેચ તે ઠીક નહીં પણ તોબી

કહી રાખું કે જે તારા પ્રેમમાં તું નીખળ જામ તો ખેલાશક મારી પાસે ચાલી આવજો. મારો સીનો તારે માટે હંમેશા પાંઉ ભુંજવાની બકીની માંદક ગરમજી તુને માલમ પડશે. હવે કાલે સવારે તો અમો એડન ઉતરી પડશું. જે કે અમો એટલાં બધાં તવંગર તો નથી પણ સેરીંગ બેંકમાં આવેલાં નાણાં પપા એડનના નવાખને ભારી વ્યાજે ધીરેજ એટલે અમો ઠીક અમન ચમનમાં રહીએય. નવાખખી એટલો હસમુખો છે કે વ્યાજ નહીં ભરાય ત્યારે પપાને કહે કે વ્યાજના બદલામાં મારી જે ચાર બેગમ લઈ જાઓ, પણ પપા કહેય કે મારાવાલીજ એટલી જુવાક છે કે બીજીને કેમ સમાલું ? ચાલો ત્યારે સાહેબજી, સરજતમાં હોશે તો કરજતમાં મલશું નહીં તો ઇનશાઅલ્લા ને ખેરસલ્લા. એમ બોલી જુલયહેર ચાલી ગમ.

બીજી સહવારે એડનનું જાડું ને બારી દેખાતાં સ્ટીમરે જોરમાં બીસલ મારી. ઉતાડ્યો બેગ બીસતરા ને ભાતીયાની ટોપલીઓ લઈ ઉતરવા માટે તૈયારી કરવા લાગ્યા, કીનારા ઉપર તરતાં બટક કેમ જાણે પોસ્ટ માસ્તરને જોલખતા હોય તેમ વેંકવેંકના પોકારો કરવા લાગ્યા. એડનનો નવાખ વટીક (ખરશેદજીના આભાર તલે હોવાથી) સાંખા લેવા આવ્યો હતો, ખરશેદજીએ જતાં જતાં ફાટેલી બોંયમાંથી હાથ કહાડી અરપીને શોક હેન્ડ કીધી. એડનના સર્વે ઉતાડ્યો ઉતરી જવા બાદ અરપીએ દુર નજર ફેંકી તો જુલયહેરને કેનજર સીગનલ તરીકે રાસખરીમાં બીનવેલો લાલ રમાલ ઉડારતી જોઈ, જે જોતાં એણે પણ સુલેહની નીશાંની તરીકે સફેદ રમાલ હલાવ્યો. સ્ટીમરે પાછી એક ભયંકર ચીંચીઆરી મારી ને એક ધીમા આંચકા સાથે લંગર ઉચક્યું.

બીજા બે દિવસ સ્ટીમરમાં અરપીને એખલા જીવે કંઈ એન નહીં પડ્યું. એક ગમ જુલયહેર ને બીજી બાજુ જુલયહેર એમ બન્નેની ચાદ સતાવતી હતી. દુઃખે પાપે બારી દહાડા પસાર કરી જેવી સ્ટીમર બાલ્ટીક સીમાં દાખલ થઈ કે જુલયહેરને મલવા જીવ તલપાપડ થવા લાગ્યો. સ્ટીમર ઉભી રહેતાં ન તો એણે જુલયહેરને રોશન ઉપર જોઈ કે ન તો કોઈ તેનો માથુસ નજરે પડ્યો. બહાર નીકલતાં એક છોકરાએ “ અરપી એસકવાયર ” ના નામની ચીકી એના હાથમાં સેરવી દીધી જે તેણે ધડકતી છાતીએ ને ઉછલતાં જીગરે વાંચવા ઉખેડી.

“હીયર અરુપી”

તારું છેલ્લું કામળ મધ્યું આજે તું અહીં હિતરવાનો છે તે જાણું છીલગીર છું કે આજે મારા કાકાના ફીરોઝનો બથ ડે હોવાથી ઘેરમાં ધમાલને લીધે તુંને લેવા નહીં અવાયું માટે આજ કવરમાં ચાર આનાની નોઠ ખીડેલી છે તેમાંથી ગાડી કરી આપરે ઘેર ચાલી આવજે, તું આવે તો રસ્તામાં ઈરાનીને ત્યાં બુકબાયક ખામનેજ આવજે કેમકે પપા તો બહુ કરકા થઈ ગયાય તે પચીસ માણસને ઈજન કીધાય ને પંદર જણતુંજ રંધાનુચ, મરે લખતાંની ખરાબ લાગેય પણ શું કરું ?

કમલ સીનેમાની ચાર જણની પાસ આવેલી હોવાથી મમા પપા સાથે હું ને ફીરોઝ કરીને જવાના છઈયે તે તુંને બે એક કલાક ઘેર ખોટી થવું પડશે માફ કરજે હું ! પાસ જતાના રોમાં ચલે તેવીજ હોવાથી રાતે જઈયે તો લટકી જઈયે. વધું વીગત મલજું ત્યારે

લી. ગુલ.

આજ તે ટુંકી ચીડી હતી. ધનસાંનનાં જીગરો એટલી ટુંક મુદતમાં કેમ બદલાતાં હશે તેનો વીચાર કરતો અરુપી ગાડીમાં બેઠો. ગાડીવાલો આખા શહેરમાં ફરી દરોયા કીનારે આવી લાગ્યો તોખી અરુપી ગાડીમાં વીચાર કરતો બેસીજ રહ્યો. આખરે ગાડીવાલાએ જીમ મારી કે “અય બેગાના શખસ, દો ઘંટા વદો દીનાર હસ્તમ” (બે કલાકના બે રૂપીયા થયા) ત્યારેજ અરુપી વીચાર નીંદ્રામાંથી જાગૃત થયો ને ગાડી સરકારો મહેલ પર લેવા કહ્યું. ગલીને નાંકે હિતરી પાંઉ-પ્યાદા ચાલતાં દુરથી બેયું તો અંદર રંગરાગ ચાલી રહ્યો હતો, શરાબની જામ ઉપર જાંમ ફરતી હતી. મહેલને દીવેલનાં કોડીયાં મુખી લામટથી શણગારવામાં આવ્યો હતો આજ બધી ધાંધલ પેલા કાકાના ફીરોઝની વરસગાંઠને લીધે હશે એમજ અરુપી તો સમજ્યો.

પોતાનો વીઝીટીંગ કાર્ડ અંદર મોકલતાં ચોખદાર “રાત્રે દસ વાગે પેલાં ચણાનાં ઝાડ નીચે મલજે” કરી જવાજ લઈ આવ્યો.

પ્રકરણ—૨૦ મું.

એક કલાક પસાર થતાં વખત નહોં લાગ્યો ને અરપી અધીરતાની તાપે તપતો પેલાં ચણાનાં ઝાડ નીચે ગુલની વાર જોતો આંગમાં ધીમી ખુખાર સહીત બેસી રહ્યો. ન તો તેને ખાવા ગમ્યું, કે ન તો કંઈ સોડા લેમન પીવાનું. આખરે નીકલનાં પોકેટ કલોકમાં જોતાં દસ ને પાંચ મીનીટ થઈ તેટલાં એક ધીમો ખખડાટ સંભલાયો ને ગુલ અંકુસના ઠરીયા જેવા દાંત દેખાડતી કસ્તી વગર હસતી હસતી ધીમી મસ્તી કરતી આવી ઉભી.

“ગુલ તું બહુ નોંટી થાયય હં! સાંજનો તારી વાટ જોતાં જોતાં મારી આંખખી થાકી ગઈ જેથી હમણાં જ ગોગદસ પહેર્યા, કેમ ડીયર શું ખમર છે?” એમ બોલી અરપી ગુલને મલવા આગળ દોડ્યો.

“બસ એટલેજ, અરપી એટલેજ. કહેવાને બહુ દીલગીર છું કે આજ-રોજે હું એક બધુ સાથે અદરાયલી હોવાથી હવે આય હાથ ઉપર તારો હક નથી રહેતો.”

“શું? શું બોલી? વન્સમોર. જરા પાછું બોલ જોઈ, વોહ કાણુ નીદાય, વોહ કોન ઝાલીમ, વોહ કોન સંગદીલ હય કે ચે જીમર કા દુકડા કરનેકુ આઈ,” કરીને નાટકી ધમે ઉભો થઈ ગયો.

“અરપી, અરપી, એ શું ઘેઝા! જા બા, એમ તું ઉશ્કેરઈ જસે તો વાત કેમ થશે.”

“અરે પણ હજીરખી કંઈ વાત કરવાની બાકી રહીય શું? ઉફ, ઝમીન તું ફટ જા, આસમાન તું હટ જા, અય દગલખાઝ આરત અમ તુને ચે પાક તનકો હાથ લગાનેકુખી લાઝીમ હય, ચાલ જે કહેવાનું હોય તે કહી દે. ટવલાવ ના, કે જેથી હું મારો રસ્તો શોધી ચાલતી પકડું.”

“અરે પણ હા, તું તારો રસ્તો શોધી લે કરીને તો હું તુને આય એવર-રેડીની ટોચખી આપવા આવીથી પણ તું મારું સમજે ત્યારેની! વાત એમ છે કે મારા પપા કરકા થઈ જવાથી કાકાના શીરોઝના બાવા પાસે લોનલીધીય ને પૈસા બરી આપવાને અશક્ત હોવાથી મારે મરજીયાત ને ફરજીયાત

“એની સાથે લગન કરવાં પડેય. એમાં હું શું કરું. તુંજ જોની કે મારું ચલનજ શું છે?”

“ઉફ, ચા ખુદા, આય દગલખાજી—આય મેથીની લાજી? અ.ય નાં ફરમાની, આય જીવેદાંની ને શમેદાંની! બસ હવે તારી ગંદીલી ઝમાંન બંધ કરજો મને જવા દે. પેલો કવી કલેખ ફરોશ કહી ગયોય તે ખરુંજ છે કે:—

“એસી એવકા-ન રહી કીસીકી અમલમે,
આજ ઉસકી અગલમે-તો કલ કીસકી અગલમે.”

અસ હું અહીંથી જીવતો જાહેંચ તેજ મનીમત છે, નહીં તો તારા પપા મને તોપને ગોલે છીડારતે તો શક નહીં.” એમ બોલો ઝડપી કદમે અરપી તેણીને તરછોડી ત્યાંથી નીકલી ચાલ્યો. સ્ટેશન ઉપર જઈ તપાસ કરતાં માંલમ પડ્યું કે એક કારગો સ્ટીમર બીજે દીવસે ખાર વાગે ઉપડનાર હતી. રાત જેમ તેમ સીનેમા જોઈ ગાલી કહાડી, તથા બીજે દીવસે ફાટેલાં શીગરે ને પુટેલાં જીમરે સ્ટીમર “પર્શિયન ગલ્” ઉપર ચડી બેઠો.

સ્ટીમર ચાલુ થતાં પેદર વતન ધરાંન માટે તેને જાત જાતના ને ભાત જાતના વીચારો આવવા લાગ્યા. વતન કે જ્યાં તેનો પેદર પરણ્યો, પરતાયો ને કરડાયો, વતન કે જ્યાં તેની માદરે જન્મ આપ્યો ને જન્મ આપી દુધ પીતો કાઢ્યો. ન તો પોતાના મમાવાને મલવાની ખાદેશ થઈ કે ન તો કાંઈ સગાં વહાલાંને ધરાંનનો કીનારો દુર દુર જતો જોઈ તે ઉભો હતો તેટલાં તેનાં મગજમાં ચક્રાવલોક ચીચાર આવ્યો. “હા, તેમજ કાંચ નહીં અને. બની શકશે હવે એ તે એજ. કંઈ નહીં શાહજાદી જેટલી તવગંર નથી તો કંઈ નહીં પણ તેણીનું પાંડિ ભુંજવાની ભટ્ટી મીસાલ જીગર તો તવંગર છે. અસ આજનો દીવસ, ને કાલે તો હું તેણીની ગોદમાં હોવશ” એમ વીચાર કરતાં તે દીવસ નીકલી ગયો ને બીજે દીવસે એડન બંદરે લંગર નાંખતાં ડેક્કી કરી તે દોડી પહોંચ્યો. ક્યાં ? અરે વાંચક એટલીબી ખબર નથી ? પેલી બુલ ચહેરને ત્યાં વળી એક અક્ષરનોજ ફેર હતો. પેલી ગુલચહેર ને આય બુલચહેર !!

પ્રકરણ—૨૧ મું.

બુલબુલ ચહેરનાં માંચ બાવા તો આય ભમતા ભુતને પોતાને આંગણે આવેલો જોઈ અંદરખાનેથી ખુશ દેખાયાં પરંતુ મનીજેહ પોતાની જાત પર જઈ બોલ્યાં. “કેમ બા કાણુને પુછોચ ? ક્યાંથી આયા ! હું ઘાઝંચ તેમ ધરાંનમાં તમારું કામ થયું હોય એમ લાગતું નથી. જોવતી તમારાં બુટ ને સુટ ઉપર હજુર ધરાંનની લાલ માટીબી લાગેલી છે, જેથી સમજ પડેચ કે તમે ઉતાવલમાંજ ત્યાંથી નીકલી આયાચ.”

“હાજી તેમજ છે અને હું જરા ખરશોદજી સાથે ખાનગી વાત કરવા માંગું.”

“અરે હવે વગેળ્યા શું કરોય ? હું જાણુંય કે તમે મારી યુલના ઉમેદવાર છો ! તમારું ખમીસ જમણી જાણુથી બલી જમને કાંણું પડયુંય તેથી માલમ પડેય કે તમારું જીગર યુલને માટે મરમ હોવાથી તેમ કયું હોશે. બાવા તમે અમુને કહાં બનાવા આયા ? આય ખર-શોદજીનેજ પુછી જોવની, મને પહેલવહેલી જોષ ત્યારે એવનનોખી એજ હાથ હતો. ‘પછી એવને મોટે સાદે યુમ મારી.

“યુજ, ઓ યુજયુજ. મરે જરા અહીં આવ તો. આય કોઈ તુંને પુછેય.” ગણપતીના દહાડા હોવાને લીધે પાટણ કાંમ કરવા નહીં આવેલી હોવાથી યુજ કે જે વાસણ ઉભરતી હતી તે એકાએક પેતાને નાંમની યુમ પડવાથી ઉત્તવલે હાથ ધેઈ ડ્રેઈંગ રૂમ (કે જેમાં સ્લીપીંગ રૂમ બી કમ-બાઈન્ડ હતો) માં આવી લાગી. ને અરપીને જોતાં અડધા ખરડમલા હાથેજ માતપીતાની હાજરી વટીક સુશી જઈ વલગી પડી.

“ઓહ આખરે તું અયો, મારો બહાદુર વીરલો આયો ખરો. હું ધારતીતીજ એ મુંઝ કાલી આંખવાલી ધરાની ઓરતો ખરેખર બેવશ હોયય. બોલની અરપી, તું મને લેવાજ આયોય ની ?”

“હા બાનું તેમ કંઈક છે ખરું. પેલી ગુલચંદર કે જેને માટે હું પાનાં બરી બરી તારીફ કરતો હતો તથા જેને લીધે હું બોરીમંદરથી બંદર આજાસ ગયો તે બેવશ ચમચ ને તેતો તેના પેલા કહેવાતા કાકાના શીરોજ સાથે ગોઠવણ મઠય. હું તુંને મારી કરવા આયોય. ને હું ધારુંય કે તારા માંબખાવા તેને માટે બહાલી આપશે. મને રીતની કંઈ પરવા નથી. યુદાએ બે હાથ, બે પગ ને એક પેટ આપ્યુંય તે પથ્થરમાં પીલી પેસો પેદા કરી શકે.”

મનીજેહ તો આય માંબખા યુજ ચર્ચ ગયાં ને યુજ વગર રીતે હંચકઈ જતી જોષ ખરશોદજીને કાપરીયું મારી બોલી. “ખરશોદજી જહી હા કહી દેવની. એમ મહોતું શું ટીક્યા કરોય ! નહીં તો ઘેર બેઠાં આવેલી બક્ષી પાછી જશેની ?”

“હા-હા, અત્યંત થવુંજ જોઈયે. હોવુંજ જોઈયે હું ખુશી મારો બેહા ખુશી ને ઘેરમાંખી ખુરસી” વગેરે એવનની રીત પ્રમાણે બોલી ગયા.

ખીજી સહવારે તો અરુપી શેઠ એકમની ભગિની દીવાલની કદમી અગીયારીમાં પરણી પરવારી ગયા ને ખુલનાં માય બાવાની દુઃખ મુશ્કેલીમાં વીહમ લઈ હૃદયમાન જવા ઉપડી ગયે.

x

x

x

તુટેલાં જીગરે હૃદયતાનથી રવાના થયેલો અરુપી તવડીનો કીનારો દેખાતાં આજે ખુશમાં દેખાતો હતો. જમાજી નવરોઝનો દીવસ હોવાથી ઘેરઘેર રંધાતી સેવનો સોહડમ કીનારા ઉપર આવતો હતો. ને સર્વેની અબ્બમથી વચ્ચે અરુપી શુભચહેરને જદલે શુભચહેરને લઈ તવડી અંદરે ઉતર્યો.

નાશીરે પોતાના બેટાને આટલો જલદી આવેશો જોવાની આશા રાખેલી નહોતી, પરંતુ એ જ્યારે આવ્યો ત્યારે તો ભલેજ આવ્યો ને થેડા દીવસમાં તો એને નોકરીમાં હર પાડી દીધો. ને-ને પછી તો પેલા કહે તેમ સર્વેએ ખાધું પીધું ને રાજ કીધું.

વહાલા વાંચક તારી ધીરજની કસોટી અત્રે ખતમ થયેલી હોવાથી તારો છંડા પાંઉનો નાસ્તો ઠંડો પડતો હોય તો બેલાશક જ ને નીચેનું "સમાપ્ત" જોઈએ તો કાત્રે વાંચજો, ચાલશે બેલાશક ચાલશે !!

બાહર પડી ચુકેલાં પુસ્તકો:—

૧ થી ૧૫ નંબરની વાર્તાની ચોપડી
ખસાસ થઇ છે.

- ૧૬ ગરીબીનો ગુનાહ
- ૧૭ અદેખાઇનો અંધાપો
- ૧૮ નાર નીરાધાર
- ૧૯ પર કામી પ્રેમ
- ૨૦ પૂણી પતીવ્રતા
- ૨૧ રૂપની રાણી
- ૨૨ છિછાછીનો અંત
- ૨૩ ચંદૂર ચાતુરી
- ૨૪ કુદરતની કરામત
- ૨૫ પરણ્યાં ચા તેા મરે !
- ૨૬ પ્રેમ શક્તી
- ૨૭ કાળતી દયાનત
- ૨૮ તોખમમા તપ્તેશમ
- ૨૯ બળવંત બળીદાન
- ૩૦ દિલાવર દિલબર
- ૩૧ ફોકતનો ફોકા !
- ૩૨ કન્યા કસોટી !
- ૩૩ તગદીરનું ત્રાણુ
- ૩૪ કમબખ્તીના પારાવાર !
- ૩૫ પ્રેમનો પરમાર્થ
- ૩૬ ખુબસૂરતીના ખેલ !
- ૩૭ ગમ્મતનાં ગાખરાં
- ૩૮ માયાકુળ મહિલા
- ૩૯ દયાનત તેવી બરકત
- ૪૦ વહેનની વિપત્તી,
- ૪૧ પ્રેમનું પ્રબળ !
- ૪૨ વફાની પુટલી !
- ૪૩ ખુન જીમર !
- ૪૪ 'અનાથ યુવતી'
- ૪૫ નાઝનીન મહેઝમીન !
- ૪૬ "કરપીણુ કારમો"
- ૪૭ "કુળવંત કળી"
- ૪૮ ખુલખૂલ કે બળા ?
- ૪૯ નેકબદ નરગેસ

- ૫૦ વિર વનિતા
- ૫૧ દગાબાજ દુન્યા.
- ૫૨ નકલી નાઇટ
- ૫૩ દગાઇ કો'ની સમાઇ ?
- ૫૪ અપકાબંધ બરથાર !
- ૫૫ "બોળપણુનો ભાર"
- ૫૬ વિરાહ પછીના વિધન !
- ૫૭ નાદાનીનો નતીજો.
- ૫૮ ઐક તાગડો.
- ૫૯ "વનમાગી વનિતા."
- ૬૦ ગરીબીનો ગબખ.
- ૬૧ પવિત્ર કે પાપી ?
- ૬૨ વેશવાળ પછીના વાદળ !
- ૬૩ બે હમાન કાણુ—મરદ કે ઓરત ?
- ૬૪ અફસોસનાં આંસુ
- ૬૫ "પાપી પત્ની"
- ૬૬ દિલની માચ્ચી
- ૬૭ કમાલ કોનિડી !
- ૬૮ નિરાળા નિન્ધન
- ૬૯ બલાનું બહુ !
- ૭૦ ખુદાને દારનું જોડું
- ૭૧ સમાજીક સંકટ.
- ૭૨ દિલાવર દુસ્મન
- ૭૩ પરણ્યા પછીની પંચાત.
- ૭૪ પુનર્નિલન
- ૭૫ બસુસ કે બહુમર
- ૭૬ સદગુણી શહેરીમાર
- ૭૭ 'નગ્નાણું તર્યની નવી !'
- ૭૮ ખુરાનું ખુરું
- ૭૯ તકાબરીની તોજેશ.
- ૮૦ માયાનો મોહ !
- ૮૧ "ઓરત કે આફત ?"
- ૮૨ "જોડબાઈની જંગળ !"
- ૮૩ 'ચીલ ઝડપ'
- ૮૪ વફાઇમા વમલ !

નંબર ૮૫ મી આવતી વાર્તા, નામે—

“કરે તે ચરે!”

આવતી તા. ૧ ફીએ બહાર પડે.

Leading Firm For

**Reinforced Concrete Construction
Simplex Concrete Works and
Construction Company.**

**Efficient execution of Contracts and skilled
Workmanship, Our Tile and Marble
work a speciality.**

Important works completed:

“Lakshmi Insurance Building,” “Prospect Chambers,”
“Ai-Abad,” “Sun Rise,” “Queen’s Court,” “Gool Mansion,”
“Din-Daisy,” “Laxmi Nivas,” “St. Joseph’s Convent School”
(Panchgani), “Thackersey School Building,” Suna Mahal, etc.,
etc., etc., etc.

Specialists also in:

Coloured Cement Plaster Work
Concrete Road Construction.
Asphalt Roads and Roofing.

Always Consult:

**Simplex Concrete Works &
Construction Co.**

Engineers, Contractors & Manufacturers,
“La Citadelle,” Queen’s Road, BOMBAY.

TELEPHONE-24640. TELEGRAMS-“SIMPLEX” BOMBAY.

